

Modni trend Cul de Paris s kraja 19. stoljeća - primjena u filmskoj kostimografiji

---

Ptičar, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:356872>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

**MODNI TREND *CUL DE PARIS* S KRAJA
19.STOLJEĆA- PRIMJENA U FILMSKOJ
KOSTIMOGRAFIJI**

MARTINA PTIČAR

ZAGREB, LISTOPAD 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET
ZAVOD ZA DIZAJN TEKSTILA I ODJEĆE

DIPLOMSKI RAD

**MODNI TREND *CUL DE PARIS* S KRAJA
19.STOLJEĆA- PRIMJENA U FILMSKOJ
KOSTIMOGRFIJI**

MARTINA PTIČAR

Mentor:

Izv.prof.dr.sc. Katarina Nina Simončić

Martina Ptičar

11073/K

ZAGREB, LISTOPAD 2020.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET

ZAVOD ZA DIZAJN TEKSTILA I ODJEĆE

DIPLOMSKI RAD

(broj stranica , slika , literaturnih izvora)

ČLANOVI POVJERENSTVA:

1. Doc.dr.sc. Irena Šabarić, predsjednica povjerenstva
2. Izv.prof.dr.sc. Ivana Salopek Čubrić
3. Izv.prof.dr.sc. Katarina Nina Simončić, mentorica
4. Doc.art. Barbara Bourek, zamjenik člana/ice

Datum predaje i obrane rada:

U Zagrebu _____ 2020.godine

SAŽETAK

Tema kojom ću se baviti u svom diplomskom radu je analiza ženskog modnog trenda s kraja 19. stoljeća naziva *Cul de Paris* ili *pariška stražnjica*.

Cul de Paris ili *pariška stražnjica*, bio je predmet, odnosno dodatak ženskoj odjeći za izbacivanje, točnije, isticanje stražnjeg dijela suknje.

Ovaj ženski modni trend bio je osobito popularan u Europi i Sjedinjenim Državama tijekom većeg dijela 1870-ih i ponovno 1880-ih.

Zadatak, odnosno svrha mog diplomskog rada je proučavanje i istraživanje jednog specifičnog ženskog modnog trenda s kraja 19. stoljeća u periodu od 1870. do 1890. godine. koji mene osobno kao kostimografa uveliko fascinira i inspirira u mojim radovima i projektima.

Rezultat ovog istraživanja je diplomski rad koji će predstavljati temelj za kvalitetne i buduće kazališne i filmske reinterpretacije ženskog kostima s kraja 19. stoljeća.

Ključne riječi: bustle, 1870-e, 1880-e, prsluk, suknja, rep, haljina, kostim.

ABSTRACT

The topic I will deal with in my dissertation is the analysis of a female fashion trend from the end of the 19th century called *Cul de Paris* or the bustle.

Cul de Paris, or the bustle, was an object, that is, an addition to women's clothing to eject, more precisely, highlight the back of the skirt. This female fashion trend was particularly popular in Europe and the United States during much of the 1870s and again in the 1880s.

The task and the purpose of my thesis is to study and research a specific women's fashion trend from the end of the 19th century in the period from 1870 to 1890 that fascinates me personally as a costume designer and inspires me in my works and projects.

The result of this research is a graduate thesis that will be the basis for quality and future theatrical and film reinterpretations, and will also suggest alternative materials that would be used for better and more successful reinterpretation of costumes.

Key words: bustle, 1770s, 1880s, bodice, skirt, train, dress, costume.

SADRŽAJ

1. Uvod

2. Modni trend pariške stražnjice s kraja druge polovice 19.stoljeća

2.1. Nastanak pariške stražnjice

2.2. Prva faza pariške stražnjice: 1868.-1878.

2.3. Druga faza pariške stražnjice: 1878.-1890.

2.3.3. Haljine za bal i večernje haljine

2.3.4. Tkanine i boje

3. Analiza pristupa i izrade kostima u filmovima povijesne tematike iz druge polovice 19. stoljeća

3.1. *The Age of Innocence (Doba Nevinosti)*, 1993.

3.1.1. Zaručnički bal May Welland

3.1.2. Bijela haljina May Welland

3.1.3. Dnevna haljina May Welland

3.1.4. Ljubičasta večernja haljina

3.1.5. Plava večernja haljina grofice Olenske

3.1.6. Crvena večernja haljina grofice Olenske

3.1.7. Kućna haljina grofice Olenske

3.2. *The Portrait of a Lady (Portret Dame)*, 1996.

3.2.1. Bijela dnevna haljina

3.2.2. Crni kostim

3.2.3. Crvena dnevna haljina

3.2.4. Isabelina večernja haljina

3.2.5. Ljubičasta dnevna haljina

3.3. *Bram Stoker's Dracula (Bram Stokerova Drakula), 1992.*

3.3.1. Minina plavozelena haljina

3.3.2. Zelena dnevna haljina

3.3.3. Crvena bustle haljina

3.3.4. Minina vjenčanica

3.4. *Anna Karenina*

3.4.1. *Anna Karenina (1997.)*

3.4.1.1. Bijela haljina za bal

3.4.1.2. Crno-bijela haljine Anne Karenine

3.4.1.3. Crna haljina za bal

3.4.1.4. Bijela večernja haljina

3.4.1.5. Dnevna haljina

3.5. *Anna Karenina (2012.)*

3.5.1. Crvena haljina

3.5.2. Crna haljina

3.5.3. Bijela haljina

3.5.4. Crvena dnevna haljina

3.5.5. Ljubičasta dnevna haljina

4. Osnovni kroj i tehnički crtež bustle suknje

5. Tablica podataka analiziranih filmova

6. Zaključak

7. Literatura

1. UVOD

Cul de Paris ili pariška stražnjica bio je dodatak u ženskoj odjeći krajem 19. stoljeća, također zvan *bustle*, koji je bio žičana, metalna ili konstrukcija od konjske dlake u obliku obruča i nosio se ispod suknji kako bi se postigao tadašnji modni trend koji se pomoću posebne tehnike drapiranja tkanine postigao željeni efekt, voluminozni balon, slap ili takozvani rep suknje. Ovaj specifični i osebujni modni trend mijenjao se tokom svog postojanja između 1870. i 1890. godine 19. stoljeća, a kako se on mijenjao i izgledao, baviti će se u daljnjem nastavku ovog rada.

Razlog izbora ove teme jest što upravo ovaj modni trend je premalo povijesno istražen i proučen, a kostimografskih ostvarenja, pogotovo u kazališnim reinterpetacijama, gotovo da niti nema upravo iz razloga što je slabo istražen, i u povijesnom i filmskom aspektu.

Govoreći o filmovima tematike kasnog 19. stoljeća, postoji nekolicina filmova s tom tematikom, ali nažalost, ipak premalo, pogotovo što se tiče samih analiza reinterpetacije kostima ove povijesne tematike. Ova problematika je bio glavni zadatak da se uđe dublje povijesno istraživanje i filmske analize kako bi se u budćnosti mogla ostvariti što bolja i uspješnija kostimografska rješenja u reinterpetaciji kostima koji datiraju između 1870-ih i 1890-ih godina 19. stoljeća.

Početak rada baviti će se povijesnim istraživanjem navedenog modnog trenda uz pomoć prikupljene literature- knjige koje se bave poviješću kostima, te nekolicinom internetskih izvora koji se bave spomenutom temom. Također će se istraživati sam nastanak tog trenda, vrsta ženske odjeće, konstrukcije, krojevi, način i tehnika krojenja, vrsta tkanine i materija iz tog razdoblja, te način izrade.

Kada je u pitanju korištena literatura, radovi koji su nudili najbolji orijentir, najkvalitetniju podlogu, su članci Debbie Session (2019.) i Harper Franklin (2019.); Session se u svome članku bavi poviješću ženskog modnog odijevanja od 1875. do 1890. godine 19. stoljeća, dok se članak od Franklin bavi povijesnim istraživanjem ženskog odijevanja u razdoblju od 1868. do 1878. godine. Oba članka također su se bavila konstrukcijom *bustle* podražaća, njihovom svrhom, oblicima i materijalima od kojih su bili rađeni. Ostala literatura poput knjiga od James Laver-a (2010.) i Boucher-a (1997.) doprinijela je istraživanju time što se obje knjige bave kulturnim, društvenim i političkim promjenama koje su se zbivale tokom kasno viktorijanskog razdoblja koje su utjecale na same promjene u ženskom odijevanju i modi.

U drugom dijelu rada, pristupiti će se istraživanju tako što se bavi filmskom analizom reinterpetacije kostima navedenog razdoblja, a filmovi su sljedeći: *The Age of Innocence* (1993.), *The Portrait of a Lady* (1996.), *Bram Stoker's Dracula* (1992.), te dvije verzije filma *Anna Karenina* (1997./2012.). Analizirati će se kostimi filmova na isti princip kakim se pristupio u prvom dijelu istraživanja; vrsta ženske odjeće, konstrukcija, kraj kostima, način i tehniku krojenja, vrsta tkanine i materija, te način izrade.

Kako bi istraživanje bilo kvalitetnije, uz pismenu analizu su priloženi likovni i slikovni zapisi za bolju vizualizaciju i pojašnjenje samog izgleda kostima.

2. MODNI TREND PARIŠKE STRAŽNJICE U DRUGOJ POLOVICI 19.STOLJEĆA

2.1. NASTANAK PARIŠKE STRAŽNJICE

Pariška stražnjica uslijedila je nakon "propasti" krinoline, prethodnog ženskog modnog trenda za oblikovanje suknje, u drugoj polovici 19. stoljeća, dok se krinolina mijenjala da bi postala ravnija sprijeda i više naglašena straga, a dizajni i oblici bili su usmjereni na nakupljanje materijala iza struka. Za potporu ovom dodatnom materijalu razvijena je modificirana krinolina, poznata kao *crinolette*³. Za krinolette su se koristili obruči samo sa stražnje strane, dok je puna krinolina bila više zvonastog oblika.

Krinolina je bio veliki stalak u obliku obruča koji se nosio ispod ženskih haljina sredinom 1800-ih. Tehnički, bila je vrsta podsuknje; krinolina je izrađena od tvrdog materijala, često kombinacije čelika i konjske dlake. Najpoželjniji izgled i oblik krinoline po tadašnjem "modnom krik", bile su najšire suknje koje je ljudska rasa ikad vidjela, a neke su imale promjer do šest stopa, a kao primjer možemo navesti haljine Scarlett O'Hare u uvodnim scenama filma *Prohujalo S Vihorom*.

Iako vrlo popularna, krinolina je bila također i opasna, neudobna i užasno nepraktična. Nedavni povjesničari haljina procjenjuju da su tisuće žena izgubile život u raznim nezgodama s krinolinom, uglavnom vezanim uz požar. Trend se brzo pomaknuo prema izgledu manje zvonastog oblika koji je kružio tijelom do onog koji je bio spljošten sprijeda i sa strane, a podignut straga. Pretjerivanje u ženskom stražnjem dijelu periodična je tema zapadne mode već nekoliko stotina godina. Povučene mantene kasnog 17. i ranog 18. stoljeća (široke haljine) isticale su ovo područje, a jastučići ili "plutovine" ponekad podržavaju zamijenjene stilove kasnih 1770-ih i 1780-ih. Čak su i neoklasične haljine s početka 19.stoljeća često imale mali jastučić za leđa - takozvanu umjetnu grbu - kako bi liniji visokog struka pružili graciozan izgled. Podstavljeni jastuci za naglašavanje stražnje strane bokova predstavljaju jednu od nekoliko metoda koje su žene tijekom povijesti koristile za oblikovanje suknji.

Poznati pod nazivom "kiflice", "nosači" i "plutovi", takvi su jastučići imali golemu popularnost na Zapadu od 16. stoljeća, posebno u Francuskoj krajem 1700-ih.

Kako su se strukovi spuštali, a suknje širile, podloga je zadržana, a krajem 1820-ih nazvana je *bustleom*⁴. Sredinom 19.stoljeća pune suknje pojačavao je mali *bustle* napravljen od jastučića, kitovih kosti ili čak gume na napuhavanje.

---

¹*crinolette*- okvir/obruč od kitove kosti, štapa ili čelika koji se nosio između podsuknje i haljine, pričvršćen u struku i isturen unatrag, ali ne toliko u bokove kao u slučaju suknje s punim obručem.

²*bustle*- podstavljena vrsta podsuknje koje se koristila za dodavanje punoće ili podupiranje suknje na stražnjem dijelu ženskih haljina sredinom i krajem 19. stoljeća.

Tijekom kasnih 1860-ih, volumen suknje počeo se prebacivati na stražnji dio suknje, odstupajući od kružnih suknji sredinom stoljeća. Ovaj se trend u potpunosti ostvario 1870-ih, tako da je glavni fokus odjeće, odnosno suknje, bio na stražnjem djelu, dok su suknje projicirane unatrag i padale ravno na tijelo sprijeda.

U 1870-ima i 1880-ima, međutim, i podrška za suknju i silueta koja je bila postignuta sa *bustleom*, postali su glavni fokus mode. U ovom desetljeću mogle su se vidjeti dvije različite siluete u ženskoj odjeći- obje zadržavajući fokus na stražnjoj strani suknje.

Iako je *bustle* prvi put patentiran 1857. godine, popularnost krinoline spriječila je njegovu pravu upotrebu u odijevanju sve do 1860-ih, dok se je podsuknja u obliku obruča, počela razvijati i mijenjati svoj oblik i formu, a zatim nestala iz mode kako bi se prikladnije prilagodila stvarnosti ženskih života. Prve verzije nosile su se nisko, napravljene da potaknu tzv. "padajući vlak" ili "rep". Tipično su bili izrađivani od čelika i pamuka, a nosili su se vezivanjem ili izvijanjem oko prednjeg dijela struka.

Fokus haljine uglavnom je bio na repu suknje ukrašen volančićima od ukrasne trake na dnu haljine i prsluku.

Kasnih 1860-ih godina kućni šivaći stroj postao je uobičajen i fokus se preusmjerio na samo ukrašavanje haljine, a ne na njenu širinu. Iako je naglasak ostao na stražnjoj strani haljine, 1870-ih se pažnja preusmjerava ukrasima repa suknje, a iako su razrađeni, mnogi su pronađeni u području suknje ispod koljena.

Tako je *bustle* na neko vrijeme postao standardni komad i glavni fokus ženske odjeće.

Sl. 1. Bustle, 1882.

Gift of Mrs. William R. Witherell, 1953.

The Metropolitan Museum of Art

2.2. PRVA FAZA PARIŠKE STRAŽNJICE: 1868. - 1878.

Prva silueta desetljeća započela je 1870.; velike, kružne ili ovalne krinoline iz prethodnih desetljeća pretvorile su se u *bustle* suknje ili haljine.

Bustle je bio blago drapirana izbočina na stražnjem dijelu struka, stvorena manipulacijom tkanine i specifičnim načinom drapiranja. Ovaj nagnuti stil *bustlea-a* podržavale su podsuknje ili *krinolette* izrađene od konjske dlake, koje su bile varijacije ranijih čeličnih krinolina.

Krinolette su se sastojale od redova čeličnih polukrugova prekrivenih tkaninom.

Bustle haljine ovog razdoblja bile su voluminoznog oblika i izgleda zahvaljujući velikim slojevima tkanine, volana i nabora. Mnoge su bile izgleda zapetljanog čvora uz pomoć nabora, dok je druga varijanta bila ta da je gornji dio haljine, takozvani *bodice*⁵ uz pomoć velikih slojeva materijala koji se je nalazio preko bokova; one su se često nazivale haljinama u stilu *polonaise*⁵ (Cunnington 1990:261).

Povjesničar mode James Laver citirao je suvremenog pisca koji je za modni časopis *The Young Englishwoman* 1876. izjavio:

„Sada je nemoguće točno opisati haljine: suknje su prekrivene tako tajanstveno, aranžmani su tako jednostrani, a kopče su tako znatiželjno izmišljene da ako proučavam bilo koju toaletu čak i četvrt sata, a zadatak da zapišem kako je sve to napravljeno ostaje beznadan.“ (Laver 2010:190).

Kada govorimo o početku 1870-ih, punoća i volumen suknje koncentrira se na stražnjem dijelu haljine. Takozvana krinolina u obliku kaveza iz 1860-ih postaje *bustle* tijekom 1870-ih i 80-ih. Sama konstrukcija *bustle* haljina bila je rađena istim tehnikama kao što su se izrađivali i kavezi ili je jednostavno bila podstavljena struktura nalik jastuku koji se vezao oko struka. Bez obzira na tehniku i način, fokus je bio na stražnoj strani haljine.

Dekoratívni i ukrasni detalji na suknjama samo su više naglašavali ovu novu siluetu ističajući pretjerivanje naglašenih bokova i uskog struka kroz kreativno drapiranje tkanina i složene tehnike obrezivanja.

---

³*bodice*- odjevni predmet za žene i djevojke koji pokriva tijelo od vrata do struka. Izraz se obično odnosi na određenu vrstu gornjeg odjavnog predmeta uobičajenog u Europi tijekom 16. do 18. stoljeća ili na gornji dio moderne haljine koji ga razlikuje od suknje i rukava. Pojam potječe od dijela tijela (jer je odjeća izvorno izrađena u dva dijela koja su se spajala, često vezanjem).

⁴*polonaise*- ženska odjeća kasnih 1770-ih i 1780-ih ili sličan stil oživljavanja 1870-ih nadahnut poljskom nacionalnom nošnjom, koja se sastoji od haljine s izrezom i drapirane suknje, nošene preko donje suknje ili podsuknje. Od kasnog 19. stoljeća, izraz *polonaise* također je opisivao ugrađeni presvučeni dio haljine koji se protezao u dugačke panele preko donje suknje, ali nije nužno bila prekrivena.

Sl. 2., 3., 4. Bustle, 1870-e; nepoznati autor,
američka kultura

New York: The Metropolitan Museum of Art,
C.I.45.79.2. Gift of Estate of Mary Le Boutillier, 1945.

The Metropolitan Museum of Art

Iako je efekt bustle-a izražen tijekom 1870-ih, silueta uspijeva ostati meka, drapirana i ženstvena. Učinak bustle-a postignut je strateškim nagomilavanjem i drapiranjem tkanine.

Uz haljine visoke mode koje je Charles Worth kreirao, pojavile su se i domišljate smjernice/upute, osmišljene kako bi omogućile ženama da slijede nove stilove s malo troškova, jer je neizmjereno skupo bilo kupiti i priuštiti si haljinu za koju je trebalo četrnaest metara tkanine i bila konstruirana i krojena na toliko zahtjevan i kompleksan način da je bila nosiva samo ako je dolazila iz ruku dobrog "proizvođača". Gornja suknja koja je bila presvučena dominantnom tkaninom, koja je slijedila haljinu u *princess* stilu, iznenada je navučena preko bustle-a, obručem koji je svoj puni razvoj postigao početkom 1870-ih i ponovno 1885. godine. Gotovo u isto vrijeme vidimo ponovno pojavljivanje haljine u stilu *polonaise*, koja podsjeća na stil iz doba Luja XVI .; vanjska haljina u potpunosti je pokazivala donju suknju i sa stražnje strane oblikovala duži ili kraći rep, ukrašen naboranim volančićima, mašnjama ili ukrasnim trakama (ovisno o periodu), jer upravo je ovaj modni trend trajao više od deset godina..

Sl. 5. Dnevna haljina, 1870-e; Francuska.

Haljina je izrađena od plavog svilenog tafta koji savršeno ilustrira pad suknje poduprte bustle-om. Ukrasni volani na haljetku identični su volanima na gornjoj suknji i podsuknji.

SI 6. Reklame za bustle podržače.

Na prvoj i drugoj ilustraciji prikazani bustleli od konjske dlake iz 1870-ih i "znanstveni" iz 1880-ih.

Preporučuje se da "zdravi bustle" (ilustracija br.3.) predstavlja "manje zagrijavanje kralježnice od bilo kojeg drugoga".

Langtryjev bustle je takve konstrukcije da omogućuje nositeljici da sjedne, a da pritom sam bustle ponovno zauzme svoju početnu formu kada se ustane.

Costume and Fashion- A Concise History, James Lavern 2010.

2.3. DRUGA FAZA PARIŠKE STRAŽNICE: 1878.-1890.

Viktorijansko modno desetljeće 1880-ih označilo je kraj bustle trenda.

Da bismo razumjeli modu tijekom ovog desetljeća, moramo početi sredinom 1870-ih, gdje je bustle bio još uvijek velik, ali je prsluk oblikovao novi stil koji će trajati sljedećih 15 godina. Žene više klase prihvatile su ovaj novi modni trend, dok su siromašne i radnička klasa zaostajale. Tijekom kasnih 1870-ih i ranih 1880-ih silueta se dramatično mijenja.

Bustle, koji je dao oblik i volumen suknji ranih 1870-ih, smanjio se i spustio dolje niz suknju, tako da je turnur sada postavljen nisko, gotovo do peta.

Punoća, bogatstvo i volumen suknje isticao se na repu haljine.

Suknja je bila uža bez dodatnog drapiranja tkanine i time su se izgubili bokovi, a vizualno se dobio uži struk. Suknje većine haljina straga su sada bile toliko duge da su se za hodanje morale podizati. Oblik prednjeg dijela suknje poput plašta bio je dijelom prikriiven draperijom koja je činila glavni ukras haljine, a u modu je stigao tzv. "volan za prašinu" koji je bio dodatak od materijala koji bi parirao haljini, pričvršćen na donjoj strani ruba suknje kako bi zaštitio haljinu od prljanja. Tijekom razdoblja bustle mode, vezanje je bilo vrlo istaknuta praksa jer je sićušan struk i dalje bio vrlo popularan.

Mnoge haljine iz 1880-ih pokazuju ovaj novi naglasak u svojim jednostavnim, neobrezanim linijama i izvrsnom krojenju, a haljine druge polovice 1880-ih pokazuje svoj prodor u sve oblike odijevanja, što je konačno donijelo novi stil 1890-ih.

Podignuti oblik suknje pojavio se u svim modnim haljinama tijekom ovih godina.

Od 1878. Počinju se pojavljivati kratke haljine bez repova, prije svega za hodanje; a do 1880. Godine rep je, osim u večernjim haljinama, gotovo nestao i ujedno stvorio novu izgled linije suknje i njenim draperijama. Suknja više nije bila pripijena uz tijelo sprijeda, već je padala kao ravna, uska cijev, skrivena ispod nabora i volana, te voluminoznih i skupljenih traka, koje su bile krojene i postavljene u vodoravne trake ili u nizu dubokih kratkih zavoja, iznad okomitog nabora na rubu.

Sljedeći stil, koji je postao uobičajeni oblik, bila je tunika zaokružena u balona ili *panniera*⁸ preko bokova. Ovo je stil koji je označio početak druge faze ovog razdoblja, odmicanje od ravnih suknja. Pannieri su mogli biti dio polonaise suknje ili su bili pričvršćeni na samu suknju. Pannieri su pridonijeli vizualnom proširenju linije bokova uz pomoć materijala koji se nalazio na bokovima, a za taj izgled "punoće" upravo je bila potrebna podrška bustle-a.

Pannieri su ponovno zaživjeli, za razliku od polonaise stila s početka 1870-ih.

---

⁵*pannier*- ili bočni obruči žensko su donje rublje koje se nosilo u 17. I 18. Stoljeću kako bi se proširila širina suknji sa strane, a sprijeda i straga ostavljale relativno ravnima.

Sl. 7. Različiti tipovi bustle-a, 1880-e.

Metropolitan Museum of Art Gallery Collection

Sl. 8. Bustle, 1880-e.

Bustle posebno dizajniran kako bi nosio težinu repa od suknje.

Metropolitan Museum of Art Gallery Collection

Kompleksno drapiranje tkanine preko suknje do 1885. godine već je postalo manje ukrašenije, ali punije i voluminoznije, tj. pannieri iz ranih 1880-ih ponekad su se izrađivali tako da je tkanina tvorila oblik balona koji se nalazio na stražnjoj strani haljine i često tvorila oblik "slapa" uz pomoć tkanine, to jest, sa stražnjom širinom suknje naborane na vrhu u uski dio na stražnjoj strani struka, dok su nabori držali trake na stražnjoj strani haljine.

Bustle je podupirao sam oblik suknje. Počeo se pojavljivati 1880. godine, a 1887. njegov volumen se počeo povećavati u doba kada je počeo izlaziti iz mode, te naposljetku i nestao iz mode s novim oblikom suknje 1889. godine. Za razliku od bustle-a ranih 1870-ih, koji se širio po širini suknje u obliku široke plitke krivulje, bustle 1880-ih bio je uže strukture, koji je visio dolje na sredini suknje, ili je bio dio konstrukcije same haljine; obruči od čelika se često ubacuju u podstavu suknje kako bi se dobila moderna linija. Bustle je također bio izrađivan od konjske dlake, te žice. Konstrukcija suknji tijekom cijelog razdoblja bila je složena i raznolika. 1875. suknja je oblikovana u obliku klina tako da sprijeda i sa strane nije bilo volumena u struku; stražnja strana, obično od dvije širine, bila je podstavljena u duboku naboranu kutiju, konstrukcija koja se nastavila do otprilike 1880. godine.

Te suknje često nisu bile podstavljene, osim na porubu, gdje je dodavana kruta podsuknja kako bi se dobio tok repa.

Za zaštitu poruba dodana je i *balayeuse* tj. nabor od muslina, bijele boje ili u skladu s haljinom. Tijekom ovog razdoblja podignutih haljina, od 1876. do 1882., rep je često bio odvojitiv. Za ostatak razdoblja možda bi bilo točno reći da općenito uopće nema prave suknje, već primjena draperija obrezane na podstavu ili osnovu. Upravo je ova podstava, obično kruti muslin, pamučni saten, alpaka ili svila, dala funkcionalnu širinu suknje, preciznu granicu udaljenosti koju je jedna noga napravila ispred druge. Gotovo sve suknje kasnih 1870-ih imaju trake unutar širine leđa radi povezivanja. Te su se vrpce nastavile koristiti tijekom 1880-ih, kako bi se suknja zadržala na mjestu iznad bustle-a.

Suknje ovog razdoblja formirane su uz pomoć draperija, koje pokazuju veliku raznolikost, domišljatost i kompleksnost. Međutim, određene vrste obrezivanja karakteristične su za različite faze. Uski i naborani volani nalaze se kao dio ukrasa na većini haljina između 1875. i 1885. Između 1875. i 1880. obično su se kombinirale s ravno prevučanim naborima materijala, padajući u zavojima. Do 1880. svileni rub bio je manje popularan, ali rubovi od šanila bili su u modi između 1880. i 1885. Čipka se ponovno pojavila, skupljena u mekane volančice i nabore, a u velikim količinama se koristila na haljini tijekom ranih 1880-ih.

Ravne nabore materijala naslijedili su nabori, skupljeni s gornje i donje strane, stvarajući napuhane trake preko suknje. Oni su se često kombinirali s nabranim volanima.

Ova vrsta obrezivanja može se naći od 1875. godine, ali uglavnom se koristila između 1879. i 1883. Nakon 1884. draperije suknje postale su rahlije i slobodnije.

Sredinom 1880-ih, bustle se često ugrađivao u temelj same suknje. Pojačavao se u veličini do 1887. godine, a zatim se odmah počeo smanjivati i do 1889. godine potpuno je nestao iz mode.

Sl. 9. Čipkasta haljina, 1876.;

Sl. 10. Ženski i dječji kostim, ožujak 1877.

Costume and Fashion- A Concise History, James Lavern 2010.

2.4. HALJINE ZA BAL I VEČERNJE HALJINE

Večernja haljina, između 1877. i 1882., bila je često rezana do vrlo niske točke straga i sprijeda, ali savijena visoko preko bokova sa strane.

Do 1885. večernje haljine rijede su imale ukrasa za razliku od dnevnih haljina, a razlikovale su se samo po izgledu dekoltea i vrsti materijala.

Krajem 1880-ih stil mnogih večernjih haljina, posebno onih izrađenih od težih tkanina, bila je dugačka tunika otvorena s prednje strane koja je otkrivala prednju plastronu suknje.

Često je bila vrlo bogato ukrašena, posebno u složenom vezenju perlama koje je bilo moderno u to doba.

Za večernje haljine postojala je kombinacija obične svile ili baršuna s kariranom ili vezenom svilom. Krajem 1880-ih, kada su vrlo bogati miješani materijali poput svile od baršuna bili vrlo moderni, obično su se kombinirali s običnom svilom ili satenom.

Sl. 11. Haljina za bal, 1875.

Sl. 12. Engleske haljine za bal, 1875.

Sl. 13. Večernja haljina, c. 1877.

Costume and Fashion- A Concise History, James Lavern 2010.

Sl. 14. Formalna večernja haljina obrubljena čipkom, 1883.

Strawbridge & Clothier's Quarterly.

2.5. TKANINE I BOJE

Tijekom ovog razdoblja moda je bila da se za haljinu koristi više od jednog materijala.

Dnevne haljine kasnih 1870-ih bile su krojene od dva različita materijala jedne nijanse boje, na primjer, popelin i baršun; ili se pak koristila svila kariranog uzroka sa satenom iste nijanse kao dominantna boja kariranog uzorka materijala.

Vunene tkanine u tom su razdoblju imale novu važnu ulogu kao modne tkanine. Koristile su se na dva različita načina; haljine ravne forme kasnih 1870-ih zahtijevale su tkanine koje bi savršeno saliveno pristajale na samom tijelu, sa laganim i mekim padom tkanine.

Za to su bili korišteni mekši i lakši vuneni materijali, koji su se često kombinirali sa svilom, čak i u večernjim haljinama; keper od kašmira korišten je uglavnom u 1870-ima, a lagani vuneni i laneni muslin u 1880-ima.

Serž, flanel i lagane vunene tkanine sa dezenima korišteni su za neformalnu haljinu na otvorenom. Druga upotreba bila je od težih vunenih tkanina, tvida i materijala za krojenje haljina i kostima po mjeri, koji su bili najbitniji i najznačajniji odjevni predmeti u svim modnim promjenama vladavine. Do 1889. ove su se haljine po mjeri, poznate po svojim jednostavnim linijama i jednostavnoj formi, razvile od svojih početaka kao odjevni predmeti za odmor i na otvorenom. Grublje vunene tkanine i dalje su se koristile za ovu vrstu odjeće, ali vuna je bila korištena kao materijal za svakodnevnu odjeću.

Potreba za materijalima koji bi se lagano i mekano drapirali značila je oživljavanje laganijih svila; sura, mekana svila, bila je moderna veći dio razdoblja.

Madras ili *Delhi* muslin često koristio za haljine s kraja 1870-ih i početka 1880-ih.

Platno od prirodnih boja, često izvezen u bojama, je bilo osobito karakteristična tkanina za ljetne haljine sredinom 1880-ih. Pamuci u boji s bijelim vezom i vezenom svilom *tussore*, divlje svile u prirodnoj boji, također su bili moderni.

Među težim tkaninama, pliš i pamučni baršun, mnogo su se nosili početkom 1880-ih.

Od ostalih teških tkanina često su bile korištene svila od brokata, rezani saten i nebrušeni baršun i *matelasse*, svila koja je izgledala kao da je prošivena.

Mali cvjetni uzorci, usko tkani, uglavnom su se koristili za rezane materijale krajem 1870-ih i početkom 1880-ih. Uzorci su se povećavali prema kraju 1880-ih, iako su još uvijek korišteni manji uzorci. Utjecaj uzoraka iz 18. stoljeća može se vidjeti u oslikanim i izvezenim dezenima. Haljine u ovom razdoblju mogle su također biti rađene od svile ili oslikanog pamuka po uzoru na 18. stoljeće. Oslikane svile, vuna i pamuk bili su moderni tijekom 1880-ih, u prugastim, točkastim i kvadratnim uzorcima.

Ovo je općenito bilo razdoblje bogatih i raznolikih boja, ponekad prilično jarkih kombinacija boja i ukrasa, ali postoji od 1880-ih gotovo jednak broj haljina u vrlo svijetlim nijansama.

Što je lakša i nježnija boja, to je haljina elegantnija.

Čipka koja se obilato koristila za ukrašavanje draperija na haljinama, a za ovratnike i plastrone koji su im dodani početkom 1880-ih, često je bila u boji kave.

Neke od svjetlijih ljetnih haljina bile su obrubljene mašnjama i petljama od vrpce jarkih boja. Svjetlije boje bile su uobičajene za večernju haljinu za razliku od dnevne haljine.

Plava, bijela, crvena, ružičasta i bijela često se nalaze u ljetnim haljinama.

Nosile su se mnoge nijanse plave boje, osobito u 1880-ima, i bogate smeđe, šarene i maslinastozelene, ali bogata crvena, boje vina i nijansama sličnim draguljima, bila je možda dominantna boja cijelog razdoblja. Karmin, granat, grimiz i boja šljive korišteni su kao prevladavajuće boje haljine, koristeći dva materijala, baršun i saten; ili su se koristili, posebno u kasnim 1870-ima, s kontrastnom neutralnom bojom, boje granata i sivom, bordo i krem. Kombinacija svijetlocrvene i tamno sive boje također je bila popularna u 1880-ima.

Sl. 15. Walking Dress, circa 1885., *House of Worth*, Charles Frederic Worth

Brooklyn Museum Costume Collection at The Metropolitan Museum of Art, Gift of the Brooklyn Museum, 2009; Gift of Mrs. C. M. Andrews, 1951

Sl. 16. Dinner Dress, circa 1884./1886., Mme Grapanche

The Metropolitan Museum of Art, Gift of Mrs. J. Randall Creel, 1963.

3. ANALIZA PRISTUPA I IZRADE KOSTIMA U FILMOVIMA POVIJESNE TEMATIKE IZ DRUGE POLOVICE 19. STOLJEĆA

3.1. *THE AGE OF INNOCENCE (DOBA NEVINOSTI), 1993.*

Doba Nevinosti američka je povijesna romantična drama iz 1993. godine koju je režirao Martin Scorsese. Scenarij, adaptaciju romana koju je napisala Edith Wharton 1920. godine, napisali su Scorsese i Jay Cocks.

U filmu glume Daniel Day-Lewis, Michelle Pfeiffer, Winona Ryder i Miriam Margolyes, a objavio ga je Columbia Pictures. Radnja filma odvija se 1870-ih godina 19. stoljeća i govori o udvaranju i braku Newlanda Archera (Day-Lewis), bogatog odvjetnika njujorškog društva, s May Welland (Ryder); Archer se tada susreće i legalno zastupa groficu Olensku (Pfeiffer) prije neočekivane romantične afere.

Doba Nevinosti prikazan je 17. rujna 1993. u izdanju Columbia Pictures.

Dobio je priznanje kritike, osvojivši Oscara za najbolju kostimografiju (Gabriella Pescucci) i nominiran za najbolju glumicu u sporednoj ulozi (Winona Ryder), najbolji adaptirani scenarij, najbolju originalnu glazbu i najbolju umjetničku režiju.

Za kostime je zaslužna Gabriella Pescucci, dok je svjetski poznata kuća *Tirelli Costumi Roma* zaslužna za Pescuccijunu viziju kostima sa svojim preciznim i perfektnim vještinama krojenja i šivanja. Sama godina radnje filma nije točno precizirana, već je navedeno da se radi o 1870-ima 19. stoljeća, no pomoću kostima, njihovih dizajna i detalja, možemo zaključiti kako se radi o polovici 1870-ih, između 1876. i 1878. godine, a kako to možemo zaključiti biti će objašnjeno analizom kostima May Welland (Winona Ryder) i grofice Olenske (Michelle Pfeiffer).

U samome filmu često se spominje i tadašnji najpoznatiji modni kreator i "otac" visoke mode, Charles Frederick Worth, čije su haljine bile najtraženije i nosile su ih žene iz visoke klase diljem Europe. Sama Pescucci odala je čast Worthu time što je bila inspirirana njegovim haljinama i krojevima, te su neke toaletne haljine bile i savršene replike njegovih haljina.

Osim što su kostimi bili "glavna uloga" i fokus u filmu, također su i veliki faktor bile i same boje kostima, odnosno boje haljina s kojima je Pescucci vrlo inteligentno postigla razliku u samim psihološkim karakterima među protagonistima, May Welland i groficom Olenskom.

Kako je to postigla, također će elaborirati putem analize pojedinih kostima.

Što se tiče same tehnike krojenja i šivanja povijesnih kostima, Pescucci je uz pomoć vještih konstruktora iz kuće *Tirelli* ostala vjerna izvornim konstrukcijama i tehnikama krojenja, šivanja, ali i samog načina drapiranja tkanine koja je bila specifična za to razdoblje, razdoblje bustle mode i haljina, te je koristila izvorne materijale tog doba, kao što su saten, svila, baršun, pliš, krzno, vuna, čipka i til.

3.1.1. ZARUČNIČKI BAL MAY WELLAND

Kostimografkinja Gabriella Pescucci osim što je pomno odabrala krojeve haljina za lik Winone Ryder, May Welland, također je i pomno birala boje za njene kostime koje su se postepeno korz film, kao što se njen sami lik psihološko karakterno mijenjao.

May Welland je mlada djevojka u ranim dvadesetima i njen lik predstavlja oličenje mladosti, nevinosti, ljepote i gracioznosti, i to se upravo može vidjeti po bojama njenih kostima.

Do polovice filma, prije njene psihološko karakterne promjene, May Welland nosi haljine nježnih pastelnih boja, većinom prevladavaju bijeli tonovi, te ljubičasta, crvena i tamnoplava.

Film započinje sa scenom zaručничkog bala gdje vidimo prvu haljinu May Welland i jedan od naupečatljivijih kostima u cijelome filmu. Ryder je odjevena u bijelo zlatnu haljinu od satena ogrnutu tilom. Kostim, odnosno haljina, sastoji se od dva dijela: gornji dio haljine čini *bodice*, *cuirass* stila, a donji bogata suknja koja je poduprta niskim bustle-om.

Već po ovome kostimu, njegovom kroju i najvažnijem čimbeniku, a to je upravo bustle, možemo vidjeti i zaključiti kako se radi o periodu između 1876. i 1878. godine 19. stoljeća jer su upravo za ove godine bili specifični *cuirass* prsluci (*cuirass bodice*) koji nisu sezali do linije struka, već se njihova duljina spuštala do polovice bokova (produživao se po sredini prsluka sa prednje i stražnje strane) kako bi se još više izrazio sićušan struk time što je bio usko pripijen na žensko tijelo kako bi se naglasili i bokovi, te upravo zbog njegove karakteristične duljine suknja je padala ravno i stisnuta u struku na leđima, bez prednjeg drapiranja suknje.

Za razliku od prve polovice 1870-ih godina gdje je visoka vrsta bustle-a bila u modu, u ovom modnom periodu se nosio niski maleni bustle koji se spuštao duž duljine suknje i sezao do peta. Fokus same suknje nalazi se sa stražnje strane upravo zbog njene punoće postignute sa voluminoznim drapiranjem tkanine koja se nalazima na bustle-u i tvorila oblik tog fascinirajućeg repa suknje koji se vukao po podu.

Gornji dio kostima, preciznije, bodice/prsluk dubokog je ovalnog vratnog izreza sprijeda i straga, izrez koji je bio moderan i specifičan za večernje haljine u ovom periodu, dok su rukavi vrlo kratki, od istog satena kao i suknja sa ukrasnim, bijelim plisiranim volanima.

Prvi dio donjeg dijela suknje je sašiven tako da se tkanina suknje u dva reda drapira i tvori oblike malenih balona, dok je drugo dio donjeg dijela suknje plisiran.

Suknja je ukrašena zlatovezom, perlicama i tilom. Na stražnjem dijelu haljine možemo vidjeti kako duljina prsluka doseže liniju ispod bokova i rezan je u lagani V oblik, porubljen plisiranom čiškom. Prvi dio repa suknje seže do koljena tvoreći oblik balona, postignut sa voluminoznošću i drapiranjem tkanine, dok je drugi dio repa suknje dulji od prednjeg dijela suknje ispod kojeg se vidi bogata podsuknja porubljena čipkom, dok sam rep završava identično kao i prednji dio- plisiranim volanima. Kao modni dodatak, u kompletu večernje haljine, May nosi bijele rukavice do iznad lakta.

Sl. 17. Haljina May Welland, Gabriella Pescucci, 1993.

Tirelli Costumes.

3.1.2. BIJELA HALJINA ZA STRIJELJAŠTVO

Sl. 18. Bijela haljina za strijeljaštvo, *The Age of Innocence*, 1993.

U sceni natjecanja u strijeljaštvu, May nosi bijeli kostim za sportske aktivnosti.

Kostim je izrađen od gustog bijelog lana koji se koristio u 19. stoljeću kao lagani materijal za razne sportske aktivnosti, a kostim se sastoji od dva dijela: gornjeg- prsluk, i donjeg- suknje.

Gornji dio kostima čini *bodice*/prsluk sa dugim rukavima koji sežu do ispod lakta, te ovdje čini ulogu laganog haljetka. Prednji dio prsluka također prati liniju struka i bokova, ali su mu krajevi dvostruko rezani, dok se duž cijele prednje strane protežu sitni bijeli gumbi kako bi se postigao veći efekt dnevnog i sportskog prsluka.

Stražnji dio prsluka od linije struka postepeno proširuje i završava u V-oblik, te je donji dio prsluka oblikovan volanima i porubljen bijelom čipkom.

Sam prsluk je prilično jednostavan, ali istovremeno ženstven koji savršeno pristaje protagonistici. Izrez prsluka je klasičan i jednostavan, također V-obliku, a ovratnik je širok i pada na ramena, te je izvezen zlatovezom i ukrašenom pastelno zelenom mašnom od satena.

Za razliku od dnevnih haljina i njihovih rukava koji su pripijeni uz ruke, na ovom kostimu rukavi su širi i opušteniji upravo iz razloga što se radi o kostimu namijenjenog za sportske aktivnosti. Rukavi su do razine ispod lakta koji se malo proširuju, te su stisnuti bijelim ukrašenim orukvicama na kojima je našivena ukrasna čipka koja tvori ukrasne volane.

Na prsluku oko struka, kao ukras i modni dodatak nalazi se pastelno zelena ukrasna mašna kao i na vratnom izrezu, koja se proteže duž skoro čitavog stražnjeg dijela suknje.

Donji dio kostima čini suknja koja parira sa rukavima; također izrađena od bijelog lana, dok je svaki drugi red volana od ukrasne čipke, a prva polovica prednjeg dijela suknje krojena u sitnim naborima.

Suknja na ovom kostimu ne sadrži rep kao na večernjoj haljini, ali je podržana malim, suptilnim bustle-om s kojim se dobiva izgled punoće na stražnjem dijelu suknje koji ipak nije toliko izražen kao na večernjim haljinama.

Kao modne dodatke May nosi bijeli šeširić; ženski dnevni kostim za van morao je sadržavati šešir, dok na rukama ima bijele rukavice od čipke koje sežu do zgloba koje su se nosile u proljeće i ljeti.

3.1.3. DNEVNA HALJINA

U sceni parka, May nosi dnevnu varijantu kostima, ponovno bijele boje kako bi se istaknula njena nevinost i mladost. Bila je opće poznata činjenica u to doba, propisana po uputama za žensko odijevanje, da mlade i neudate djevojke moraju nositi nježne i pastelne boje, te su za njih bile neprimjerene u društvu haljine jarkih boja.

Dnevni kostim sastoji se od dva dijela istog materijala s cvjetnim uzorcima i crnim porubima, također sa cvjetnim uzorcima. Gornji dio kostima čini prsluk (bodice) sa dugim rukavima koji ima prednje kopčanje, te kao u prethodnom kostimu, čini ulogu haljetka.

Prsluk se proteže duž bokova i dvostruko je rezan u obliku dva klina, dok se stražnji dio prsluka produljuje i proširuje u obliku lepršavih volana i time vizualno radi maleni rep suknje uz pomoć bustle-a koji se nalazi ispod suknje.

Ovratnik prsluka je visok, V oblika i ukrašen ukrasnom trakom sa cvjetnim uzorcima koji su tada bili najmoderniji i najpoženiji uzorci.

Donji dio rukava je ukrašen sa dvije ukrasne trake istog materijala kao i na ovratniku, te porubljeni ukrasnom čipkom našivenom kao maleni volani.

Donji dio kostima čini suknja koja se sastoji od dva dijela; gornje i donje suknje.

Obje suknje su od istog materijala, ali se razlikuju po načinu rezanja tkanine, porubima i različitim ukrasnim trakama.

Kao što je bio modni trend tog doba, prednji dio suknje je bio stisnuti oko struka i ravno je padala preko prednjeg dijela tijela, dok je fokus bio na stražnjem dijelu suknje.

Gornji dio suknje s prednje strane identično je rezan kao i sam prsluk, u obliku klinova, te je ukrašena dvostrukom ukrasnom crnom trakom koja se nalazi kao ukrasni detalj na cijelom kostimu, dok je rub suknje porubljen ukrasnom čipkom.

Stražnji dio gornjeg dijela suknje je uz pomoć točno određene metraže materijala oblikovan kako bi tvorio maleni rep u obliku balona, potpomognut sa malenim bustle-om niskog pada.

Volumen punoće repa se dodatno dobio i produžetkom samog prsluka.

Donji dio suknje je ravnog kroja i sastoji se od dva dijela koji su raličitih materijala.

Prvi dio donje suknje je od istog materijala kao ostatak kostima, ukrašen tankom pastelno ružičastom trakom, a rubovi su ukrašeni sitnim volančićima.

Donji dio sastoji se od dvije različite tkanine; crne ukrasne trake s cvjetnim uzorcima i crnom običnom tkaninom. Rezana je vodoravno u nekoliko redova, a ukrasna traka je skrojena u obliku malih volančića.

Kao modne dodatke, May nosi šeširić ukrašen pastelno ružičastom trakom obrubljenom crnom trakom s cvjetnim uzorcima.

Sl. 19. Dnevna bijela haljina, *The Age of Innocence*, 1993.

3.1.4. LJUBIČASTA VEČERNJA HALJINA

Uz prvi kostim May Welland, njen durgi najupečatljiviji kostim zasigurno je njena ljubičasta večernja haljina. Kao što sam rekla na samom početku ove analize, u ovom filmu događa se psihološko karakterni promjena kod likova, kako glumom, tako i samim kostimima i njihovim bojama; nakon što se May uda i postane svjesna da njen muž gaji osjećaje za drugu ženu, goricu Olensku, May se iz nevine i naivne djevojka pretvara u hladnu, suzdržanu mladu ženu koja do samoga kraja filma, zapravo, drži "sve konce u rukama".

U prvom dijelu filma vidali smo je u kostimima nježnih i pastelnih boja, a sada se pojavljuje u sceni kao nova žena koja je udata, potpuno svjesna i sveprisutna, a to se odražava u njenom kostimu. Ova ljubičasta večernja haljina jedna je od najbogatijih i najraskošnijih haljina u filmu. Za razliku od dnevnih haljina koje su bile "kratke", večernje haljine krajem 1870-ih bile specifične po tome što su bile dugačke, odnosno rep suknji je raskošno "plesao" po podu ispunjavajući plesne dvorane i domove sa svojim bogatim tkanima.

Kostim savršeno prikazuje tadašnju najpoželjniju siluetu: u prvom planu je sićušan uski struk, bokovi su naglašeni sa prslukom, a glavni fokus je na stražnjoj suknje koju podupire niski bustle presvučenom bogatom suknjom od raskošne tkanine koja se posebno drapirala i krojila kako bi tvorila dugačak rep.

Haljina se sastoji od dva dijela istog materijala- ljubičastog satena, gornjeg i donjeg dijela; bodice i suknja. Prsluk je u stilu *cuirass* koji ide preko bokova i dvostruko je rezan u obliku blagih klinova, sa prednjim kopčanjem. Prsluk prvog kostima, bijele satenske haljine, imao je okrugli izrez, dok je prsluk ljubičaste haljine u obliku V sa prednje i stražnje strane.

Ova vrsta izreza bila je veoma popularna kod večernjih haljina, te haljina za bal.

Ono što je najupečatljivije kod ove haljine jest prednji dio prsluka koji je ukrašen izvezenim cvjetnim uzorcima od svilenih niti i ljubičastim plišem, a funkciju gumba čine biseri.

Stražnji dio prsluka produljuje skroz do sredine suknje, te vizualno izgleda kao da stražnja strana haljine ima dvije suknje i dva repa- gornju i donju suknju, te gornji i donji rep. Produžetak stražnjeg dijela prsluka krojen je u dva dijela: u prvom dijelu središnji dio krojen je u okomite volane, dok je sa strane materijal sitno vodoravno nabran.

Drugi dio je sitno nabran i proširen, te prema kraju samog repa sužuje i zaobljuje.

Rukavi su kratki i spuštene, od ljubičastog satena, a izrez je ukrašen ljubičastom satenskom vrpcom.

Suknja ovog kostima je posebno fascinirajuća i zadivljujuća, ne samo zbog raskošnog i sjajnog ljubičastog satena, već iz razloga što je prednji dio krojen na četiri različita načina: prvi dio suknje krojen je tako da tkanina tvori široke vodoravne nabore, a okomito duž sredine suknje su krojeni sitno skupljeni nabori. Drugi dio suknje krojen je u četiri reda u kojima je tkanina nanizana i skupljena da tvori oblik malenih balona. Kraj suknje krojen i obrubljen okomitim plisiranim volanima koji se protežu duž cijele širine i samog repa suknje.

Sl. 20. Ljubičasta večernja haljina May Welland, Gabriella Pescucci, 1993.

Tirelli Costumes.

Sl. 21. Prsluk ljubičaste večernje haljine, Gabriela Pescucci, 1993

Tirelli Costumes.

3.1.5. PLAVA VEČERNJA HALJINA GROFICE OLENSKE

Kao što sam već ranije napomenula, boja kostima ima veliku ulogu u filmu jer skupa sa radnjom prikazuje i opisuje psihološke promjene karaktera kod likova i kao što je to bio slučaj, to jest, primjer kod May Welland, tako imamo i kod lika koju tumači Michelle Pfeiffer, groficu Olensku.

Grofica Olenska u filmu predstavlja snažnu, ali krhku ženu, rastragana između rastave, afere, te visokog društva New Yorka, ali istovremeno ostaje i dalje jakim, samostalnim i emancipiranim likom.

Na početku filma, upoznajemo sa glavnim ženskim likovima, May Welland i groficom Olenskom koje se skupa pojavljuju u istoj sceni, ali u sasvim različitim kostimima u različitim bojama. Dok je lik May Welland nosila raskošnu bijelu haljinu od satena, grofica Olenska nosi jednostavnu večernju haljinu, pariško plave boje.

Dok je May Welland bila u nježno pastelnim tonovima, grofica Olenska nosi haljine koje su boje dragog kamenja poput rubin crvene i smaragdno zelene.

Haljina se sastoji od dva dijela koji su krojeni na različite načine.

Prvi dio haljine čini prsluk sa dugim rukavima prugastostog uzorka; prsluk je krojen na način da stvara iluziju vidljivog korzeta, a ostatak prsluka da čini iluziju haljetka.

Prsluk prelazi preko bokova i rezan je na dva načina, središnji dio je ukrašen gumbima i plavom satenskom mašnom i brošem- plavi saten koji je prevladavajući materijal kostima.

Izrez prsluka je četvrtastog oblika, dok su mu središnji rubovi obrubljeni pletenicama od plavog satena. Orukvice i sami rukavi također su ukrašeni i obrubljeni pletenicom od satena (ukrašavanje haljina pletenicama dominantnim materijalom bio je veoma popularan modni trend u periodu između 1875.-1880.)

Donji dio kostima čini suknja koja se sastoji od dva dijela i dva različita materijala: gornje suknje je asimetrično postavljena i smještena ispod prsluka, lagano drapirana i stisnuta u struku, te priljubljena za bokove i glavnu suknju.

Dio suknje otkriva donji dio, dok ostatak tkanine se obavija oko bočnog dijela suknje i iza na stražnjoj strani ispod prsluka se sužava,

te drapiranjem same tkanine dobiva se efekt punoće i volumena na stražnjem gornjem dijelu suknje, a ostatak tkanine nastavlja se duž cijele haljine i tvori rep.

Glavna suknja krojena je na dva različita načina: gornji prevladavajući dio krojen je u niz malih vodoravnih redova u kojima su drapiranjem tkanine nanizani sitni baloni, a završava sa ukrasnim malim volanima. Donji dio suknje završava okomitim plisiranim volanima.

Kao modni dodatak, grofica Olenska ima plavu ogrlicu od pliša koji je ukrašen brošem.

Sl. 22. Plava haljina grofice Olenke, Gabriella Pescucci, 1993.

Tirelli Costumes.

3.1.6. CRVENA VEČERNJA HALJINA GROFICE OLENSKE

Sl. 23. Crvena večernja haljina, The Age o Innocence, 1993.

Scena gdje je posebno organizirana večera za groficu Olensku, Michelle Pfeiffer se pojavljuje u zapanjujućoj grimizno crvenoj haljini. Ovakav jedinstveni ulazak u scenu možemo usporediti sa scenama iz filmova poput *Anne Karenine* kada se Anna Karenina pojavi u crnoj haljini, ili pak sa scenom iz filma *Prohujalo s Vihorom* kada se Vivienne Leigh pojavljuje u crvenoj haljini na balu.

Kostim se sastoji od dva dijela- prsluka i suknje, i dva različita materijala- crvenog satena i oslikane svile. Prsluk je klasičnog *cuirass* stila, prelazi liniju bokova, a središnji dio je produžen i zaobljenog oblika. Ako pomnije proučimo kostim, možemo vidjeti kako je prsluk rezan u nekoliko dijelova i da je u svaki šav umetnuta šipka koje tvore korzet.

Izrez prsluka je V oblika sprijeda i straga, spuštenih ramena, obrubljen crvenom trakom od satena sa parirajućom mašnom, te je ukrašen perlicama. Duž srednjeg dijela prsluka nalaze se našivene kristalne perlice. Rukavi su veoma kratki, te je ujedno zanimljivo skrojeni na način da imitiraju drapiranje stražnjeg dijela suknje i njezin rep.

Čar ovoga prsluka je što mu se stražnja strana doseže do poda i zapravo stvara iluziju da je dio suknje. Ovdje također možemo primjetiti kako je sam bustle ugrađen u stražnji dio prsluka, a ne u suknju. Dodatni efekt volumena i punoće postigao se drapiranjem tkanine od linije bokova do polovice suknje. Suknja je krojena na 4 različita načina, identično kao i ljubičastoj haljini May Welland koju kasnije nosi u filmu. Prvi dio suknje krojen je tako da tkanina stvara mnoštvo vodoravnih nabora, dok je duž središnjeg dijela suknje okomito sitno nabran. Drugi dio suknje krojen je u dva vodoravna reda u kojem se nalaze nabori i tvore oblik balona. Rub suknje završava širokim plisiranim volanima, a stražnji donji dio suknje je produžen i čini klasičan rep haljine. Kao modne dodatke, grofica Olenska nosi bijele rukavice od satena duljine iznad lakta i lepezu sa crnim perjem.

3.1.7. KUĆNA HALJINA GROFICE OLENSKE

Ovaj kostim ima možda najveće značenje u cijelome filmu; do sada smo vidali groficu Olensku u kostimima jarkih boja koje su na neki način predstavljale jedan dio njenog karaktera i osobnosti, dok u ovoj sceni nosi romantičnu svjetlo zelenoplavu kućnu haljinu.

Kostim savršeno reprezentira i cjelokupnu atmosferu i radnju same scene gdje grofica Olenska i Archer Newland (Day-Lewis) izjave ljubav jedno prema drugome i žrtvuje svoju vlastitu sreću, te je oličenje druge strane njenog karaktera, a to su nježnost i krhkost.

Haljina je krojena od jednog materijala- svilenog satena, ali se sastoji od tri dijela.

Gornji dio haljine čini prsluk krojen u dva dijela: prednji dio prsluka rezan je na 4 krojna dijela i produljuje se do razine ispod koljena. Tkanina pada ravno, dok je bočna strana skupljena i drapirana, i tvori oblik polukruga, obrubljenog izvezenom čipkom boje bjelokosti.

Ovim tipom produženog prsluka dobivamo dojam da se kostim sastoji od gornje i donje suknje. Ispod produžetka nalazi se okomito plisirana koja se postepeno širi i produžuje prema stražnjoj strani kostima. Plisirani dio suknje ukrašen je narančastim satenskim trakama.

Prsluk ima visoki ovratnik koji je zatvoren na leđima, dok je prednja strana četvrtastog oblika.

Rukavi prsluka su dugi, do linije zgloba, a orukvice su krojene šire od samih rukava.

Na samim otvorima je našivena izvezena čipka u obliku volana, dok je gornja strana orukvice obrubljena sitnim volančićima od satena i zlatnom ukrasnom trakom.

Za ovaj period bilo je specifično da prsluk sadrži dva ovratnika: jedan koji je samostojeći, a drugi melano i lagano pada na ramena, kao što možemo vidjeti i na ovom primjeru.

Glavni dio ovratnika je samostojeći obrubljen volančićima od čipke koja se proteže cijelim izrezom. Drugi dio ovratnika je veći i širi, pada preko linije ramena, a ulogu ovratnika čini izvezena čipka. Ovratnik je ukrašen satenskom mašnom koja se nalazi na prednjici izreza na koju je našivena dugačka traka od izvezene čipke i duljine je kao prednji dio prsluka.

Stražnji dio prsluka krojen je od šest krojnih dijelova.

Gledajući sa bočne strane prema središnjem dijelu haljine, prva dva krojna dijela produljuju se duž cijelog prsluka. Iduća dva krojna dijela produljuju su duž čitavog repa, te su rezani na dva dijela, jedan dio se nalazi na bočnoj strani haljine, dok se drugi, središnji dio produljuje oslanjajući se na rep haljine. Stražnji prednji dio repa obrubljen je ukrasnim bijelim volančićima od satena ukrašenim zlatnom satenskom trakom.

Središnja tri krojna dijela prsluka produljuju se do središnjeg dijela haljine i drapiranjem tkanine tvore ukrasni volumen stražnjeg dijela suknje u obliku balona, ukrašen bijelom satenskom mašnom i obrubljen izvezenom čipkom.

S obzirom na duljinu, ali i težinu repa, haljina je poduprta niskim bustle-om koji je posebno dizajniran za ovakav tip suknji (slika 9.).

Sl. 24., 25., 26. Kućna haljina Grofice Olenske, Gabriella Pescucci, 1993.

Tirelli Costumes

3.2. THE PORTRAIT OF A LADY (PORTRET DAME), 1996.

Portret Dame filmska je adaptacija novele iz 1881. godine koju je napisao Henry James, dok je film režirala Jane Campion.

Glavne uloge tumače Nicole Kidman kao Isabel Archer i John Malkovich kao Gilbert Osmond. Film govori o Isabel Archer, nevinoj mladoj ženi neovisnih sredstava kojom manipuliraju njezina "prijateljica" Madame Merle i zabludi Gilbert Osmond.

Shrvana svojom životnom odlukom da se uda za Osmonda, Isabel Archer postaje svjesna da njen život, svijet i duh polagano umiru.

Radnja filma se odvija u kasnim 1870-im godinama 19. stoljeća (između 1876. i 1879.), a za kostime je zaslužna Janet Patterson.

U ovim kreacijama postoji nevjerojatna količina detalja koja je samo nagovještena na ekranu, pa pomaže u pronalaženju prikazanih fotografija i dodatnih promotivnih fotografija kako bi se kostimi vidjeli u punom sjaju.

Kostimi igraju važnu ulogu u priči, na neki način simbolično i za zaplet.

Glavna junakinja Isabel Archer (Nicole Kidman) odijeva se u tamnije boje i složeniju, restriktivniju odjeću s jače uvijenim frizurama dok joj život postaje restriktivniji i kompliciraniji. Kao što Rebecca M. Gordon objašnjava u *"Portraits Perversely Framed: Jane Campion and Henry James"* (*Film Quarterly* 56, br. 2, 2002.):

"Predstavljajući Isabel kao portret, a ne kao cjelovitu temu, film prati njezin društveni razvoj i njegove učinke na njezinu vanjštinu kroz promjene kostima i kose.

Crpeći se iz Jamesovih slika i vlastitog kinematografskog repertoara, Campion koristi rasvjetu, mobilno kadriranje i brze promjene gledišta kako bi se što bliže utrkivao unutarnjoj drami Isabelina uma i reakcijama koje drugi likovi imaju na nju."

Kostimi surađuju s filmskim tehnikama kako bi stvorili ovaj portret dame, koji se razlikuje od onog u romanu, ali je još uvijek neobično nepotpun i još otvoreniji.

Baš kao što odjeća slika ovaj portret, kostimi se koriste za unapređivanje priče - obično s negativnim utjecajem. Isabelin crno-bijeli suncobran sa prugama postaje instrument kojim je Osmond (John Malkovich) zadirkuje i praktički hipnotizira u njihovom braku.

Kasnije, u drugoj ključnoj sceni, Osmond stupa na rep njezine haljine kako bi je zarobio i optužio da je došla između Pansy, njegove kćeri i bogatog prosca.

Priča započinje 1876. godine u Engleskoj, a zatim se seli u Italiju na sljedeće tri godine.

U Engleskoj Isabel nosi nekoliko jednostavnih tamnih haljina, a kosa joj je razbarušena, ali jednostavno oblikovana i pomalo kovrčava. Možda je u žalosti, jer je siročić, u posjetu engleskoj rodbini. U članku *"I Am Isabel, You Know?": The Antipodean Framing of Jane Campion's Portrait of a Lady*" (MC Journal, svezak 11, br. 5, 2008.), Annabel Cooper napominje: *"[Redateljica Jane] Campion rekla je da je kovrčava kosa bila Kidmanova ideja, jer ju je tako nosila kao djevojčica i nije joj se sviđala, a to bi značilo Isabelinu nezainteresiranost za njezinu ljepotu; ali također je rekla da je inspiracija za film došla dok je bila kod frizera, na tretmanu bojenja kose."*

Jedva suzdržane crvene kovrče narušavaju ograničenje Isabeline viktorijanske odjeće sve do posljednjeg prizora prije njezinog braka. Zatim naglo nestaju da bi ih zamijenile složene pletenice namotane i zategnute na zatiljku, poput stila koji je nosila Madame Merle (slično zarobljena u Osmondovoj mreži), i ne vraćaju se dok Isabel ne popusti Osmondovu autoritetu i otpuče do svoje umiruće rođakinje u Engleskoj.

Kovrčava kosa ostaje s Isabel dok joj je od ujaka ostavljeno bogatstvo i putuje u Italiju, dok odjeća postaje složenija. Nositi blijede haljine koje su istovremeno prikladne za toplu klimu i evociraju njenu mladost i nevinost. Sve će to nestati nakon što podlegne Osmondu.

3.2.1. BIJELA DNEVNA HALJINA

U početku filma, Isabela nosi haljine vrlo jednostavnog kroja i tamnih boja, no nakon njenog dolaska u Italiju, Isabel počinje nositi zanimljivije i ukrašenije haljine, poput ove bijele dnevne haljine koja je ukrašena crnim vezom cvjetnog uzorka.

Haljina je vrlo jednostavnog kroja, ali ipak ženstvena i elegantna, krojena od jednog materija.

Na ovom primjeru kostima možemo uočiti kako se za razliku od kostima iz prethodnih analiziranih filmova razlikuje po tome što se ne sastoji od dva dijela, već od jednog; cuirass prsluk nije naglašen izvana kao dio haljine, već iznutra- to možemo vidjeti po naglašenom tankom struku i naglašenim bokovima.

Haljina ima visoki ovratnik na kojem su našiveni sitni volančići.

Rukavi su dugački koje također obrubljuju ukrasni volani.

Tkanina prednjeg dijela haljine pada ravno, no stražnja strana haljine se proširuje i oblikuje u rep. Iako rep nije dugačak kao na večernjim haljinama (dnevne haljine kasno viktorijanskog razdoblja su bile "kratke"), ipak je naglašen četverostrukim drapiranjem tkanine u obliku volana koje tvore volumen i punoću stražnjice i repa.

Ispod haljine nalazi se niski bustle- u ovom periodu tzv. "prirodan bustle", s kojim se dobiva efekt pariške stražnjice. Rub haljine ukrašen je crnom ukrasnom trakom koja parira sa izvezenim cvjetnim uzorcima na tkanini haljine.

Kao modne dodatke, Isabel nosi bijeli šeširić i bijele rukavice do zgloba.

Sl. 27., 28., 29. Bijela dnevna haljina, *The Portrait of a Lady*, 1996.

3.2.2. CRNI KOSTIM

Sl. 30. Crni kostim, *The Portrait of a Lady*, 1996.

Tri godine kasnije, ponovno vidimo Isabel, oženjenu Osmondom i živi u Rimu.

Ovu crnu haljinu nosi s kosom u visokoj, čvrsto upletenoj pundi dok hoda kroz mračne dvorane svog novog doma. Kostim simbolizira psihološku promjenu lika koja se dogodila unutar Isabel- za razliku od početka filma gdje je nosila jednostavne haljine ili pak prije nego što se udala za Osmonda kada je nosila bijele elegantne haljine.

To se također može i vidjeti u promjeni njene kose koja više nije razbarušena i kovrčava, već strogo uređena i počešljana.

Prvo što možemo zamijetiti kod ovog kostima jest obrub od zlatoveza koji je militarističkog stila, a Isabel izgleda kao da je u uniformi, glumi dobrog malog vojnika svom nadmoćnom suprugu koji laje na njenu i njegovu kćer.

Kostim se sastoji od dva dijela- haljetka i suknje.

Haljetak je krojen u stilu *cuirass prsluka*, rađen od dvije vrste tkanine.

Glavni dio je krojen od crnog pliša. Prelazi liniju bokova, ali se sužava prema središnjem dijelu, dok su mu rubovi ukrašeni zlatnim resama. Prednja dio je asimetrično rezan i u tom smjeru se kreće njegovo kopčanje koje je obrubljeno bogatim zlatovezom.

Ovratnik je visoko položen i krojen u rusku kragnu koja je ukrašena crnim volančićima od satena. Stražnji dio ovratnika i leđa također je ukrašen zlatovezom.

Rukavi su dugi rađeni od crnog satena, a orukvice su obrubljene volanima od zlatne i crne čipke, dok su okrugline rukava ukrašene zlatovezom.

Suknja se sastoji od dva dijela: pregača i suknje rađene od crnog svilenog satena i običnog crnog satena. Pregača je asimetričnog kroja (parira sa asimetrično krojenim haljetkom), ravnog je pada, prati liniju tijela i lagano je drapirana.

Suknja je krojena od redova dugačkih plisiranih volana i kao pregača ima ravan pad tkanine.

Stražnja strana suknje ima dvostruko drapiranje tkanine; gornji dio je drapiran, zaobljenog oblika, dok drugi dio tkanine asimetrično pada i tvori rep suknje.

Pregača i suknja obrubljene su zlatnim resama.

Kao modni dodatak Isabel nosi crne rukavice do zgloba rađene od pliša.

Sl. 31., 32. Crni kostim, *The Portrait of a Lady*, 1996.

3.2.3. CRVENA HALJINA

Isabelina crvena haljina rađena je od jednog materijala- oslikanog crvenog satena i sastoji se od tri dijela- prsluka, te gornje i donje suknje.

Haljetak je u stilu *cuirass* prsluka, prelazi preko bokova i prati liniju tijela, te seže do polovice bedara. Sadrži prednje kopčanje koje je do linije struka, te je asimetrično rezan.

Ovratnik je visok, od crvenog baršuna i pada na ramena. Unutar vratnog izreza našiveni su sitni volančići od crne izveze čipke koja tvori iluziju dvostrukog ovratnika.

Rukavi su dugi, a orukvice su preokrenute prema van, također od crvenog pliša, usklađene sa ovratnikom. Orukvice su ukrašene crvenim gumbima od baršuna, a unutar rukava su našiveni volni od crne čipke.

Stražnji dio se od linije struka drapira i tvori volumen stražnjice suknje unutar koje se nalazi niski bustle (kao podsuknja), dok ostatak tkanine je drapiran i pada do poda tvoreći gornji sloj repa suknje.

Gornja suknja ili, tada popularna, pregača, je lagano drapirana, a donji dio ukrasne pregače je podvučen na stražnoj strani suknje ispod repa prsluka.

Donja suknja je krojena od dugačkih plisiranih volana, prema stražnjoj strani se postepeno širi i produljuje i tvori izgled repa.

Sl. 33. Crvena haljina, *The Portrait of a Lady*, 1996.

3.2.4. ISABELINA HALJINA ZA BAL

Najraskošniji i najbogatiji kostim u filmu upravo je Isabelina haljina za bal.

Haljina je rađena od lamea i svile, a ukrašena sa miješavinom ukrasnih materijala.

Kostim se sastoji od dva dijela- prsluka i suknje.

Prsluk je izduženi (*cuirass*), prelazi preko preko linije bokova, zaobljenog stila.

Rađen od zlatnog lamea na kojem je dijagonalno našivenazlatna mreža, te preko nje je našiven dijagonalni vez od zlatnog lamea.

Izrez prsluka je dubok i širok, obrubljen crnom izvezenom čipkom ukrašenom crnim perlicama, a preko nje je našivena zlatna čipka rađena zlatovezom.

Rukavi su uski i tanki od crne izvezene čipke ukrašeni crnim perlicama.

Cijeli prsluk obrubljen je crnom trakom od satena na koju su našivene crne i zlatne perlice.

Suknja je ravnog kroja i pada ispod koje se nalazi mali kratki bustle (slika 8.) na koju je vertikalno našiven tanki crni mrežasti til, a preko nje zlatni lame ukrašen vezom cvjetnog uzorka ukrašen perlicama.

Rep suknje čini tkanina od crne svile koji se nalazi na leđima u liniji struka, te je lagano plisiriran, a njemu su našiveni slojevi zlatnog tankog tila koja je skupljena i našivena na leđima.

Četvrtasto je rezan, ukrašen zlatovezom cvjetnog uzorka i ukrašen zlatnim i crnim perlicama.

Sl. 34. Isabelina haljina za bal, *The Portrait of a Lady*, 1996.

3.2.5. LJUBIČASTA HALJINA

Među posljednjim scenama u filmu Isabel nosi ljubičastu haljinu koja je u kontrastu sa ozračjenjem i tonovima boja scene.

Haljina je rađena od jednog materijala- ljubičaste moire svile koja je ukrašena vezom od svile, šenila i metalnih niti.

Kostim se sastoji od tri dijela: prsluka, gornje i donje suknje.

Prsluk ovog kostima nije *cuirass* stila, već *princess*- naglašava liniju bokova, ali ne prati liniju tijela, već se od struka lagano širi, a duljina mu je do iznad koljena.

Prednji dio prsluka sadrži kopčanje koje je do početka bokova, te se postepeno širi i rezan je u obliku dva klina, dok je sa stražnje strane zaobljen.

Cijeli središnji dio prsluka je ukrašen vezom koji se proteže duž prednje dijela i rubova prsluka.

Gumbi su ukrašeni zlatovezom.

Rukavi su dugački, a orukvice su izvrnute i široke, također ukrašene vezom.

Stražnji dio vrata i leđa je ukrašen vezom sa plavim, ljubičastim i zlatnim nitima.

Izrez prsluka je četvrtastog oblika, na samom vratnom izrezu je našivena izvezena čipka koja tvori ulogu niskog samostojećeg ovratnika. Kao dodatni ukras na prsluku, našiveni su ukrasni džepovi na bočnim stranama prsluka.

Stražnja strana prsluka rezana je u četiri krojna dijela. Na leđima u razini struka na prsluk je našivena drapirana tkanina koja tvori maleni rep.

Gornja suknja, odnosno pregača, je drapirana i skupljena, na samim rubovima su našivene ljubičaste rese, a odozad je stisnuta u obliku dva balona, tvoreći specifični izgled voluminozne punoće suknje, naglašavajući stražnjicu, sezajući do poda u širokim volanima i tvori drugi dio repa suknje.

Donja suknja je ravnog pada sa širokim volanima, dok se prema stražnjoj strani suknje proširuje i produljuje.

Ostatak repa je nabran i drapiran, obrubljen plisiranim volanima od moire svile.

Ispod same suknje nalazi krojeni bustle poput podsuknje koji pomaže držanju težine repa suknje (slika 9.).

Sl. 35. Ljubičasta dnevna haljina, *The Portrait of a Lady*, 1996.

3.3 BRAM STOKER'S DRACULA (BRAM STOKEROVA DRAKULA) 1992.

Bram Stokerova Drakula američki je gotički horor film iz 1992. godine koji je režirao i producirao Francis Ford Coppola, a baziran je na romanu *Dracula* Brama Stokera iz 1897. godine. Priča govori o stoljetnom vampiru, grof Drakula, koji dolazi u Englesku kako bi zaveo zaručnicu svog odvjetnika Jonathana Harkera Minu Murray i nanio pustoš u stranoj zemlji.

Glavne uloge tumače Gary Oldman kao Grof Drakula, Winona Ryder kao Mina Harker, Anthony Hopkins u ulozi profesora Abrahama Van Helsinga, te Keannu Reeves u ulozi Jonathana Harkera.

Nominiran je za četiri nagrade Oscar, a tri je osvojio za najbolju kostimografiju (Eiko Ishioka), najbolju montažu zvuka i najbolju šminku.

U ovoj analizi, bazirati ću se na kostime Mine Harker (Winona Ryder) za čije je kostime zaslužna Eiko Ishioka.

Za razliku od prethodna dva filma i njihovih točnih povijesnih reinterpretacija kostima kasnog 19. stoljeća, kostimi u ovom filmu čija se radnja također zbiva 1880-ih, Ishioka je koristila izvornu siluetu i kroj tog razdoblja, ali je koristila drugačije materijale, i igrala se sa načinom drapiranja tkanine, ukrasima i bojama, te je uzela inspiraciju iz svoje vlastite mandarinske kulture.

Lik Mine Murray tumači profesoricu koja predaje u osnovnoj školi i upravo je sama Ishioko objasnila kako su Minine haljine uske i pripijene (gornji dio), visokih ovratnika i konzervativne kako bi simbolizirale njeno djevičanstvo, nevinost i skromnost.

3.3.1. MININA PLAVOZELENA HALJINA

Mina se prvi puta u sceni pojavljuje u haljini rađene od svilenog satena, boje morske pjene koja simbolizira Mininu nevinost i iskrenost.

Kostim se sastoji od dva dijela- prsluka/haljetka i suknje.

Za razliku od prsluka iz 1870-ih godina, prsluci u 1880-im godinama 19. stoljeća bili su specifični po tome što su kratko rezani do početka bokova, kao na Mininom primjeru.

Prednji središnji dio sadrži kopčanje sa plavim satenskim gubima, dok je ovratnik visok, inspiriran ovratnicima mandarinske tradicionalne odjeće, ukrašen plavim svilenim nitima u obliku listova. Po izgledu i obliku listova možemo pretpostaviti da se radi o listovima ružmarina koji simboliziraju ljubav i vjernost ili smrt, žalost ili gubitak.

Rukavi prsluka su dugi, a rubovi su ukrašeni identičnim vezom u obliku listova kao ovratniku i gornjem dijelu prsluka.

Donji dio kostima čine gornja i donja suknja.

U 1880-im godina 19.stoljeća došlo je do velike promjene što se tiče oblika, forme i načina drapiranja suknje. Suknja više pratila liniju tijela i nije imala ravan pad, već je kao u prvim godinama 1870-ih godina bio modni trend da je suknja voluminozna koja uz pomoć mnoštvo tkanine i posebnog načina drapiranja postigne oblik balona, te također ponovno "oživili veliki bustle-ovi koji su dodatno pomagali tvoriti taj voluminozni oblik suknje.

Također, suknje se više nisu ukrašavale trakama, zlatovezom i perlicama, već su bile "čistog", jednostavnog izgleda kako bi sav fokus bio na voluminoznoj suknji od bogate tkanine.

Gornja suknja postavljena je u struku ispod prsluka i drapirana je tako da tvori oblik padajućeg slapa. Stražnji dio gornje suknje također je stisnut u struku ispod prsluka, ali uz potporu bustle-a, te nabiranjem i preslagivanjem tkanine dobio se istovremeno efekt balona i "slapa". Donja suknja je plisirana, ravnog pada.

Sl. 36. Minina plavo zelena haljina, *Bram Stoker's Dracula*, 1992.

3.3.2. ZELENA DNEVNA HALJINA

Minin zeleni kostim sastoji se od dva dijela: haljetka i suknje. Krajem 1870-ih godina 19. stoljeća, dnevne haljine postale su kraće upravo iz razloga kako bi se omogućilo hodanje, kao što možemo vidjeti po primjeru ovog kostima. Cjelokupni kostim je jednostavnog, minimalističkog kroja i izgleda, rađen od svilenog tafta, ali je Ishioka na zanimljiv način osmislila dizajn stražnjeg dijela suknje.

Minin haljetak slično je dizajniran i krojen kao prsluk plavozelenog kostima; rezan je do linije bokova, ali je otvoren kako bi se istaknuo našiveni dio koji izgleda poput nabrane košulje.

Da bi se dobio dojam otvorenog haljetka između otvora je našivena široka kontrastno zelena traka. Ovratnik je mandarinskog stila sa našivenim sitnim volančićima, ispod kojeg je smještena široka fazona koja se postepeno sužava do kraja haljetka.

Ovratnik i fazona su kontrastno zelene boje, ukrašeni vezom u obliku lišća.

Rukavi haljetka su od linije ramenog šava podignuti i nabrani, a orukvice široke, te kao fazona i ovratnik, kontrastno zelene boje, ukrašene vezom u obliku lišća.

Drugi dio kostima čine 3 vrste suknje: suknja, podsuknja i rep.

Glavna suknja je plisirano kroja, te se proširuje od struka na niže, a ispod se nalazi podsuknja kontrastno zelene boje obrubljena bijelom čipkom u obliku malih volana.

Na stražnjem dijelu ispod haljetka je našivena tkanina koja je drapirana da čini efekt i oblik slapa koji je duljine kao glavna suknja. Kao ukrasni detalj, na središnjem stražnjem dijelu suknje ispod struka, na slapu je dodana tkanina koja je krojena od dva različita materija, rezana u obliku rombova, manjih i većih- kako se tkanina širi, oblici su veći.

Kako bi se dobio volumen i punoća suknja, unutar suknje je ugrađen bustle koji nosi težinu drapirane tkanine. Kao modne dodatke, Mina nosi zelene kožne rukavice i mali ženski cilindar.

Sl. 37. Zelena dnevna haljina, *Bram Stoker's Dracula*, 1992.

3.3.3. CRVENA BUSTLE HALJINA

Shvativši da je Mina reinkarnacija Drakuline voljene Elizabete, Eiko se dramatično okreće od Minine konzervativne i restriktivne odjeće i prigušenoj paleti boja.

U intervjuu, Eiko kaže da „*Drakula ima ovu haljinu posebno napravljenu za Minu, predmet njegove strastvene ljubavi. Sugerira da će se Mina uskoro pretvoriti u vampira*”.

Ova tamno crvena haljina sastoji se od tri dijela: od onoga što možemo prepoznati - asimetričnog prsluka, plisirane podsuknje i raskošne gornje nabrane tkanine potpomognuta bustle-om koja na stražnjoj strani haljine tvori dugački bogati rep.

Minina crvena haljina sa bustle-om ima otvoreni, duboki izrez V oblika i rukave duge tri četvrtine asimetričnog kroja. Izrez prsluka, te prednji i donji dijelovi su obrubljeni crvenom tkaninom koja je krojena u obliku listova.

Donja suknja je, u potpunosti plisirana, a otkriva se sprijeda dok se gornja suknja povlači s desne strane. Sa desne stražnje strane haljine, krećući se od desne strane struka prema lijevoj vanjskoj strani haljine, krojeni plisirani nabori koji podsjećaju na velike latice ruže, te se kreće i pada u obliku i smjeru slapa. Stražnja strana suknje ima voluminozna balona ispod potpomognuta bustle podsuknjom, te se na desnoj strani haljine počinju drapirati u dva velika široka volana prekriva se u. Ispod ovih balona tkanina haljine pada ravno, te ima vrlo šiljasti oblik. Ovaj šiljasti "rep" bustle suknje leži na plisiranoj podsuknji.

Cjelokupni kostim krojen je asimetrično- od dijagonalnog rezanja tkanine, šavova na prsluku i suknje. Ispod haljine nalazi se bustle koji ima ulogu podsuknje, a na stražnjoj strani se nalaze polukružni obruči koji daju efekt voluminoznog balona i slapa.

Ispod samih obruča je našivena pamučna tkanina u obliku volana kako bi držala težinu repa haljine i još više istaknula raskošnost i bogatstvo haljine i njenog repa.

Sl. 38. Bustle crvene haljine, *Bram Stoker's Dracula*, 1992.

Sl. 39., 40. Crvena bustle haljina, *Bram Stoker's Dracula*, 1992.

3.3.4. MININA VJENČANICA

U trenutku kada Mina napusti London i Draculu, njezina se odjeća vraća skromnim kostimima u viktorijanskom stilu.

Mininu svilenu rebrastu vjenčanicu vidimo vrlo kratko u sceni kada se uda za Jonathana Harkera. Važno je napomenuti da dok je kraljica Victoria popularizirala bijelu vjenčanicu u Engleskoj za elitne mladenke, srednja klasa nije u potpunosti usvojila ovaj trend tek nakon Drugog svjetskog rata. Mina nosi veo tijekom svoje ceremonije, što je bio zahtjev većine crkava za žene još u 19. stoljeću.

Vjenčanica se sastoji od dva dijela: haljetka i suknje.

Haljetak vjenčаницe krojen je na identičan način kakvog Mina ima kada nosi zelenu dnevnu haljinu. Kratko je rezan i seže do početka bokova. Središnji dio prsluka krojen je kao posebni krojni dio od druge vrste tkanine koja oslikana bijelo-sivim ružama i dobivamo dojam da haljetak rastvoreni i da prikazuje raskošnu košulju.

Ovratnik je visoki mandarinskog stila, a ispod njega se nalaze bijele široke fazone koje sežu do sredine prsluka, ukrašene srebrnim gumbima.

Rukavi su podignuti i nabrani iznad ramenog šava, a orukvice su široke i izvrtne od svilenog satena, ukrašene gumbima i porubljene sitnim volančića od čipke.

Suknja vjenčаницe krojena je od 3 dijela, te je preslika haljetka: središnji dio suknje je bijeli od svijelnog satena, a bočne strane suknje izgledaju kao da je sama suknja rastvorena i prikazuje bijelu podsuknju. Stražnji dio suknje stisnut je i nabran ispod struka, podržan bustle-om. Na stražnjem dijelu suknje tkanina je skupljena i drapirana i tvori oblik slapa i produžuje se u rep haljine. Ukasni detalj ove vjenčаницe čini buket ruža krojen od drapirane tkanine same suknje koji tvori rep kostima.

Sl. 41. Minina vjenčаницa, *Bram Stoker's Dracula*, 1992.

3.4. ANNA KARENINA

Za svoje iduće dvije filmske analize reinterpetacije ženskog kostima s kraja 19.stoljeća je film *Anna Karenina* iz 1997. i 2012. godine.

Razlog zašto sam se odlučila za ova dva filma jest što sam htjela analizirati dva sasvim drugačija i individualna kostimografska pristupa i riješenja.

Maurizio Millenoti, kostimograf koji je zaslužan za kostime *Anne Karenine* iz 1997. godine (za ovaj film su također bili zaslužni krojači iz *Tirelli Costumi Roma*), osmislio kostime koji su bili identična replika ženskih kostima s kraja 1870-ih godina 19.stoljeća, od siluete do uporabe materijala koji su se koristili za izradu ženskih dnevnih i večernjih haljina, dok je Jacqueline Durran, kostimografkinja *Anne Karenine* iz 2012.godine napravila sasvim drugačiji pomak u kostimografkim riješenjima- silueta ženskih kostima bila je inspirirana siluetom ženske odjeće iz 50-ih godina 20.stoljeća, te je njeno kostimografko riješenje i dizajn bio taj da je pomiješala siluete ta dva razdoblja iz kojih su proizašli veličanstveni i raskošni ženski kostimi, iako jednostavnijih silueta i formi, odišu elegancijom i ženstvenošću na koju gledaoci ne mogu ostati ravnodušni.

Jedan faktor povezuje ova dva filma- kako lik Anne Karenine prolazi psihološko karakternu promjenu kroz film, tako se mijenjaju i sami kostimi koji upravo odražavaju te karakterne promjene, prikazujući promjene u kroju kostima, materijala i boja.

3.4.1. ANNA KARENINA (1997.)

3.4.1.1. BIJELA HALJINA ZA BAL

Haljina za bal od Kitty rađena je od dva materijala- svilenog satena boje bijelokosti i bijelog satena, a sastoji se od dva dijela- gornjeg (prsluk) i donjeg (suknja).

Prsluk ovog kostima zasigurno je najposebniji od svih do sad navedenih primjera prsluka, upravo zbog njegove kompleksne izrade; krojen je 15 krojnih dijelova u kojima su umetnute šipke kako bi se postigao efekt korzeta i naglasili uzak struk. Rezan je na bokovima i središnji dio mu izduženog klinastog oblika. Ispod izreza do kraja prsluka, na samoj sredini, našiveni su biseri u obliku cvijetova.

Prednji dio izreza je laganog V oblika obrubljen svilenom satenskom trakom na koju je našiven bijeli til. Izrez na stražnjem dijelu prsluka je dubok i zaobljen.

Rukavi su uski, kratki i lagano nabrani preko kojih se nalazi bijeli til.

Stražnji dio prsluka se produljuje do stražnjice, ravno je rezan i podignut.

Kao i prsluk, suknja kostima je također kompleksnog kroja i izgleda.

Donji dio kostima sastoji se tri dijela- suknje, podsuknje i repa.

Prednji dio suknje je ravnog je kroja i prati liniju tijela, ali je kraća od stražnjeg dijela suknje iz razloga kako bi se vidjela bogata podusuknja krojena u dvostruke redove plisiranih volana rađenim od svilenih satenskih traka u boji bijelokosti i bijeloj boji.

Na suknju su našivene biserne perlice u obliku cvijetova, dok su bočne strane suknje obrubljene malenim volančićima.

Stražnji dio suknje stisnut je u struku ispod prsluka, a tkanina je nabrana tvoreći oblik vodoravnih voluminoznih nabora koji tvore rep haljine.

Ispod samog prsluka je našivena drapirana i nabrana tkanina koja tvori oblik voluminoznog balona koji je stisnut na sredini repa sa ukrasnom trakom.

Rubovi stražnjeg dijela suknje obrubljeni su malim volančima i bijelim tilom.

Možemo zaključiti kako se ovdje radi o niskom bustle-u, prirodne forme, koji se nalazi ispod same suknje kao podsuknja, dizajniran kao konstrukcija koja pomaže nositi težinu tkanine repa i istovremeno naglašava volumen balona i stražnjice suknje.

Sl. 42. Bijela haljina za bal, *Anna Karenina*, 1997.

3.4.1.2. CRNO-BIJELA HALJINA ANNE KARENINE

Crno bijela haljina za utrke Anne Karenine rađena je od nekoliko materijala- lana, satena i tila. Sastoji se od dva dijela, gornjeg (haljetak) i donjeg (suknja).

Haljetak je u stilu *cuirass* prsluka, prati liniju bokova i asimetrično je rezan.

Pomoću kombinacije tkanina s uzorcima, postigao se izgled i kroj otvorenog haljetka. Središnji dio je kroje kao zaseban krojni dio na kojemu se nalazi kopčanje samog haljetka sa gumbima, obrubljen tankom crnom trakom od lana.

Haljetak ima dva ovratnika- samostojeći plisirani ovratnik od bijelog tila obrubljen crnom trakom od lana, te klasični široki ovratnik koji pada na ramena od crnog lana.

Fazona ispod ovratnika je u stilu šal ovratnika koji je vezan mašnu od crnog lana.

Rukavi su dugački i izvrnuti- tvore ulogu orukvicu. Unutar orukvica je našiven plisirani til obrubljen crnom trakom od lana.

Stražnji dio prsluka se produljuje do kraja bedara sa izvrnutim bočnim stranama.

Rezan je ravno, a na središnjem dijelu je napravljeno proširenje poput ukrasnog ušitka.

Suknja je krojena na dva načina; gornja polovica suknje krojena je tako se nabira u sitne vodoravne nabore, a duž sredine suknje su našiveni sitni volani od ukrasnog bijelog tila i kreću se do polovice suknje prema bočnoj strani suknje i repa.

Druga polovica suknje je krojena u tri reda dvostrukio plisiranih volana, obrubljeni tankom crnom trakom od lana i produžuje se na stražnju stranu, postepeno se širi i tvori rep haljine. Na stražnjem dijelu kostima, gornja polovica suknje je skupljena sa crnom lanenom trakom tvoreći mnoštvo malih balona koji naglašavaju stražnjicu i gronji dio repa suknje.

Ostatak suknje (donja polovica) je nabran i pada ravno u rep.

Kao modne dodatke, Anna nosi bijeli šeširiš ukrašen čipkom i bijele rukavice do zgloba.

Sl. 43. Crno- bijela haljina Anne Karenine, *Anna Karenina*, 1997.

3.4.1.3. CRNA HALJINA ZA BAL

Kostim je rađen od dva materijala- crnog pliša i crnog satena, sastoji se od dva dijela- prsluka i suknje. Prsluk je *cuirass* stila sa dubokim okruglim izrezom, dok je stražnji dio također dubok, V oblika. Cijeli izrez je ukrašen crnom satenskom trakom.

Rukavi su kratki i uski unutar kojih su našiveni bijeli mali volani od čipke cvjetnog uzorka.

Na ramenom šavu je našivena crna izvezena čipka na koju su nanizane viseće crne perlice.

Rub prsluka je obrubljen crnom trakom od satena sa našivenim crnim visećim perlicama.

Stražnji dio prsluka je produžen do polovice suknje u dva nanizana nabrana balona koji tvore punoću gornjeg dijela suknje. Suknja je krojena na dva načina; gornja polovica je krojena u pet redova nabrane tkanine koje su identičnog oblika kao i rep stražnjeg dijela suknje. Donja polovica tvori četiri reda plisiranih volana, a rub suknje je obrubljen crnom plisiranom čipkom. Tkanina suknje je ravnog pada i prati liniju tijela.

Rep suknje je od crnog satena široko nabran. Tkanina je skupljena u voluminozni balon stisnut crnom plišanom mašnom i zatim je ravnog pada i tvori dugački rep suknje.

Pošto se radi o haljini za bal koja zahtjeva oko 14 metara tkanine od kojih je jedna teža, te zbog određenog načina drapiranja tkanine kojom se dobivaju raznolike draperije i njeni oblici, ispod suknje se nosi bustle koji nosi težinu balona na stražnjici, te težinu repa (slika 9.)

Kao modne dodatke, Anna nosi bijele rukavice od satena, razine iznad lakta.

Sl. 44. Crna haljina za bal, *Anna Karenina*, 1997.

3.4.1.4 BIJELA VEČERNJA HALJINA

Haljina je rađena od dva materijala- brokatne svile i rebrastog satena, a sastoji se od dva dijela- haljetka i suknje. Prsluk je *cuirass* stila rađen od bijele brokatne svile i prati liniju bokova, krojen u 10 krojnih dijelova. U sredini prsluka su nanizani gumbi od rebrastog satena (kao i suknja). Izrez je četvrtastog oblika koji je obrubljen izvezenom bijelom čipkom.

Rukavi su dugi, obrubljeni trakom od rebrastog satena. Unutar rukava su našivena dva sloja bijelog tila koji čine produžetak rukava. Gornji sloj tila je obrubljen izvezenom čipkom, a donji bijelom satenskom trakom. Rubovi prsluka su obrubljeni čipkom.

Stražnja strana prsluka je produžena, a tkanina je drapirana i nabrana tako da tvori oblik balona i pada u slap. Taj oblik se također postignuo time što su se stisnuli sa gornje i donje strane sa satenskim trakam obrubljene izvezenom bijelom čipkom. Ostatak tkanine pada slobodno sa središnjim rezanjem i proširenjem i tvori dugački voluminozni rep ispod kojeg se nalazi još jedan sloj tkanine od uskih plisiranih volana.

Suknja je rađena od bijelog rebrastog satena, ima ravan pad i prati liniju tijela.

Sa bočnih strana prema središnjem dijelu suknje spajaju se ukrasni volani od čipke koji su na sredini suknje zavezani u mašnu. Donji dio suknje je ukrašen našivenim drapiranim mašnama od istog materijala. Ispod ukrasnih mašna nalazi se pet redova plisiranih i običnih volana ukrašeni bijelom trakom od svilenog satena, a obrubljeni bijelom mrežastom tkaninom.

Za ovakav dugački rep suknje, ispod suknje se nalazi bustle-om, konstrukcije nalik podsuknji da drži težinu repa i teške tkanine.

Sl. 45. Bijela večernja haljina, *Anna Karenina*, Tirelli Costumes, 1997.

3.4.1.5. DNEVNA HALJINA

Ovaj kostim je jedan od najzanimljivijih i najupečatljivijih u filmu iz razloga što se na prvi pogled čini sasvim jednostavnog izgleda i kroja, no, ako ga pomnije proučimo, možemo vidjeti koliko je detaljno osmišljen, krojen i ukrašen.

Na početku smo mogli vidjeti Annu u kostimima nježnijih i svijetlijih paleta boja, ali kako ona postepeno pada u očaj i proživljava duševnu bol, Annini kostimi su sve tamnijih boja, ako što je primjer s ovim kostim kojeg nosi u sceni na selu.

Kostim se sastoji od dva dijela- produženog haljetka koji ujedno tvori ulogu gornje suknje, te donja suknja. Rađen je od jednog materijala- crnog i oslikanog satena s uzorcima.

Haljetak je stisnut u struku, prati liniju bokova i tijela, a tkanina je ravnog pada.

Duž cijele haljine na središnjem dijelu, nalazi se crna satenska traka koja se proteže od vratnog izreza sve do kraja haljetka, te na polovici unutar tkanine nabrana traka koja stvara nabore na tkanini, te istovremeno stišće i podiže tkaninu haljetka.

Na traku je našivena široka crna mašna od satena.

Kostim ima ruski ovratnik obrubljen crnom trakom od satena, a unutar njega je našivena plisirana čipka koja tvori visoki samostojeći ovratnik. Okruglina vratnog izreza je ukrašena crnom satenskom mašnom. Oko cijelog vratnog izreza je našivena crna izvezena čipka koja pada na ramena i leđa.

Rukavi su dugi, obrubljeni crnom satenskom trakom, a na traku je našivena crna tkanina od plisiranih volana i tvore orukvice. Na otvorima rukava je našivena crna čipka obrubljena crnom satenskom trakom i bijelom čipkom.

Donji dio haljetka je obrubljen crnom satenskom trakom, a nju je našivena crna izvezena čipka.

Suknja, ili u ovom slučaju podsuknja krojena na dva načina; prva polovica koja se nalazi ispod dugačkog haljetka, rađena je od crnog satena, a tkanina je krojena u nekoliko redova sitno nabranih volančića.

Druga polovica je rađena od oslikanog satena, krojen u dugačke plisirane volane. Podsuknja se postepeno proširuje prema stražnjoj strani i produžuje, te tvori rep.

Tkanina stražnjeg dijela prsluka je drapirana i nabrana tvoreći oblik voluminoznog slapa koji je stisnut sa širokom crnom mašnom od satena. Ostatak tkanine slobodno pada i tvori gornji dio repa. Cijeli kostim je podržan niskim, prirodnim bustle-om.

Sl. 46. Dnevna haljina, *Anna Karenina*, 1997.

Tirelli Costumes

3.5. ANNA KARENINA (2012.)

Kako bismo mogli bolje razumjeti priču koja stoji iza kostima *Anne Karenine* iz 2012.godine, moramo poći prvo od samih ideja koje je kostimografkinja Jacqueline Durran imala kao primarnu inspiraciju. Durran je objasnila kako se htjela odmaknuti od izvornih kostima 1870-ih godina 19.stoljeća i napraviti sasvim novu siluetu- Anna Karenina u novom ruhu.

Durran je preuzela inspiraciju bustle haljina i siluete iz 1873.godine i pomiješala je sa ženskom siluetom iz 50-ih godina 20.stoljeća.

Drapiranje i ukrašavanje tkanine koje je bilo karakteristično za kraj 19.stoljeća u ženskom odijevanju, svela je na minimum. Također je objasnila kako je s namjerom naglasak stavila na siluetu i kroj 50-ih godina 20.stoljeća upravo iz razloga kako bi gledaoci shvatili da pokušaj filma i kostima nije bio prikazati film autentične povijesne tematike.

Jedini kostimi koji više malikuju na odjeću iz 1870-ih su sporedni glumci, odnosno birokrati u prslucima i seljaci u tradicionalnoj odjeći da bi se naglasila tmurnost viktorijanskog razdoblja.

3.5.1. CRVENA HALJINA

Kostim se sastoji od dva dijela- prsluka i suknje, rađen od crvenog svilenog satena.

Prsluk je rezan u struku, asimetričnog kroja i nabrane tkanine.

Izrez je dubok i četvrtastog oblika, dok su rukavi kratki i uski.

Stražnji dio prsluka je produžen unutar kojeg je ugrađen mali bustle s kojim se postiže efekt malog drapiranog repa. Suknja je voluminozna i drapirana poduprta bustle-om i krinolinom, a sa lijeve stražnje strane uz pomoć drapiranja tkanine se postigao oblik voluminoznog balona.

Sl. 47. Crvena haljina, *Anna Karenina*, 2012.

3.5.2. CRNA HALJINA

Zanimljiva činjenica ove scene je da sve žene nose istu haljinu.

U sceni su 25 ženskih i 25 muških plesača, a muškarci nose dva različita stila kostima, ali žene nose istu haljinu u 25 različitih nijansipastelnih boja pokazujući raspad njihovog društva. Također, ženska društvena skupina uvijek je bila zajedno, tako da se dobio kontrast s Annom i njenim kostimom.

Iako puni oblik suknje odražava kako bi mogla izgledati haljina iz tog razdoblja, Jacqueline Durran proučavala je dizajne Balenciage i Diora iz 1950-ih kako bi stvorila prsluk, čineći ga tako asimetričnim.

Kako bi istaknula osjećaj ekstravagancije, Anna tijekom cijelog filma nosi nakit Chanel, prepoznatljiv po motivu kamelije.

Također treba napomenuti da je ostatak glumačke postave u ovoj sceni bio odjeven u vrlo svijetle pastelne boje tako da crna haljina na Anni funkcionira vizualno, jer se Anna ističe u odnosu na ovo društvo.

Kostim se sastoji od prsluka i suknje, rađen od crnog svilenog satena.

Prsluk je rezan u liniji struka, a tkanina na prsluku je asimetrično rezana i nabrana.

Rukavi su uski i kratki, drapirani tvoreći oblik malih balona parirajući sa izgledom voluminoznog balona na suknji. Izrez na stražnjem dijelu prsluka je širok i dubok, V oblika.

Na sam prsluk je našivena dugačka crna tkanina od crnog svilenog satena asimetrično drapiranja, te se proteže od prednje strane prsluka prema stražnjoj strani suknje tvoreći drapiranjem tkanine mnoštvo nabranih voluminoznih balona.

Možemo uočiti zbog volumena drapirane stražnje suknje da je poduprta bustle-om i krinolinom tako da su postavljeni ispod prsluka na stražnjoj strani.

Ispod prsluka se nalazi drapirana crnja od crnog ssvilenog satena, asimetričnog drapiranja na koju je našiveni crni til dužine same suknje.

Sl. 48., 49. Crna haljina, *Anna Karenina*, 2012.

3.5.3. BIJELA HALJINA

Annina bijela haljina skoro je identičnog izgleda i kroja kao njena crna haljina u sceni bala.

Crna haljina je simbolizirala njenu pobjedu nad Vronsky-im i elitnim društvom, dok bijela haljina simbolizira poniženje.

Kostim se sastoji od tri dijela: prsluka, gornje i donje suknje.

Prsluk je rezan u struku na koji je našiven bijeli til ukrašen volanima i perlicama. Rukavi prsluka tvore mali volani u nekoliko slojeva od bijelog tila.

Na prsluk je našivena gornja suknja asimetričnog kroja koja pada preko prednjeg dijela donje suknje i povlači se prema stražnjem dijelu, te je našivena na stražnjem dijelu ispod samog prsluka. Kako se ovdje radi o velikoj metraži tkanine, uspio se postići pomoću drapiranja i nabiranja tkanine efekt voluminoznog nabranog balona.

Ispod prsluka i gornje suknje, nalazi se jednostavna drapirana suknja koja je poduprta malenim bustle-om i krinolinom.

Sl. 50. Bijela haljina, *Anna Karenina*, 1997.

3.5.4. CRVENA DNEVNA HALJINA

Kostim je rađen od jednog materijala- svilenog satena tamnocrvene boje, a sastoji se od haljetka i suknje.

Haljetak je rezan u struku, krojen od šest krojnih dijelova sa prednjim kopčanjem i dugim rukavima. Ispod struka je produžen, asimetričnog kroja.

Stražnji dio haljetka je produžen do duljine suknje tvoreći drapirani rep suknje u koji je ugrađen maleni bustle.

Suknja je drapirana i voluminozna ispod koje je postavljen bustle i krinolina.

Sl. 51. Crvena dnevna haljina, *Anna Karenina*, 2012.

3.5.5. LJUBIČASTA DNEVNA HALJINA

U ovoj sceni Anni pomažu njene služavke pri odijevanju njenog kostima i prikazan je sam ritual kako se postavlja bustle sa krinolinom i na njega ostatak kostima.

Možemo uočiti kako se radi o malenom bustle-u izrađenog od napunjenog pamuka i podsjeća na oblik jastuka.

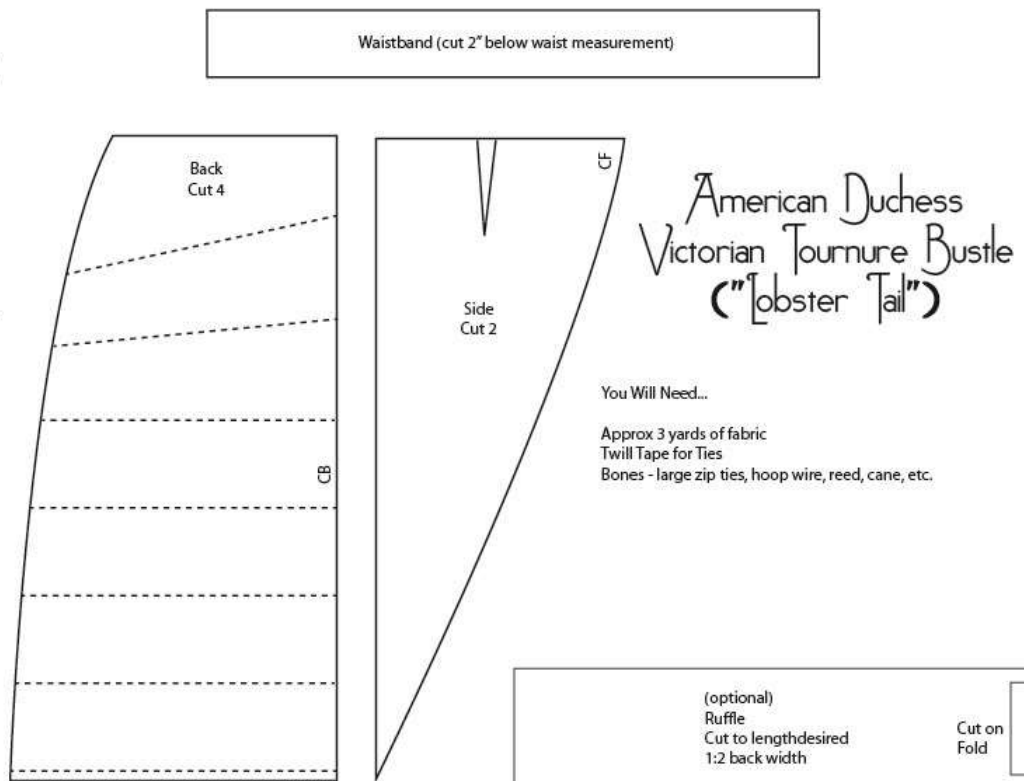
Uz pomoć ovakve vrste bustle-a dobila se punoća tkanine od prsluka, suknje i repa suknje. Kostim se sastoji od haljetka koji je rezan u struku, asimetričnog kroja sa visokim ovratnikom i dugim rukavima, a suknja je nabrana i voluminozna.

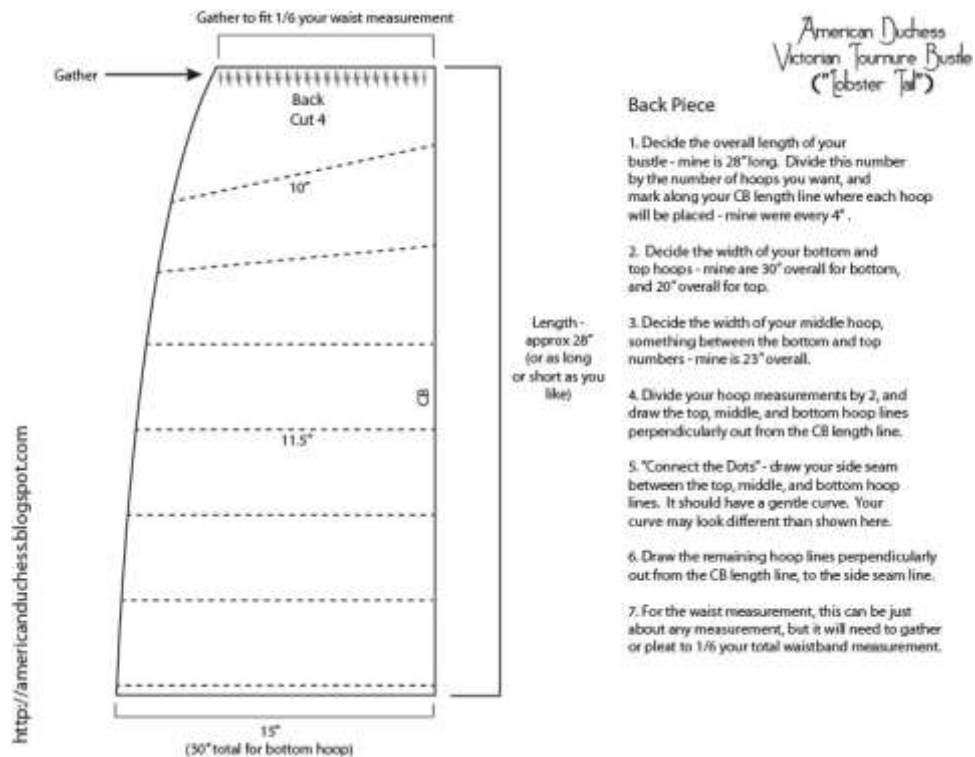
Sl. 52., 53. Ljubičasta dnevna haljina, *Anna Karenina*, 2012.

4. OSNOVNI KROJ I TEHNIČKI CRTEŽ BUSTLE SUKNJE

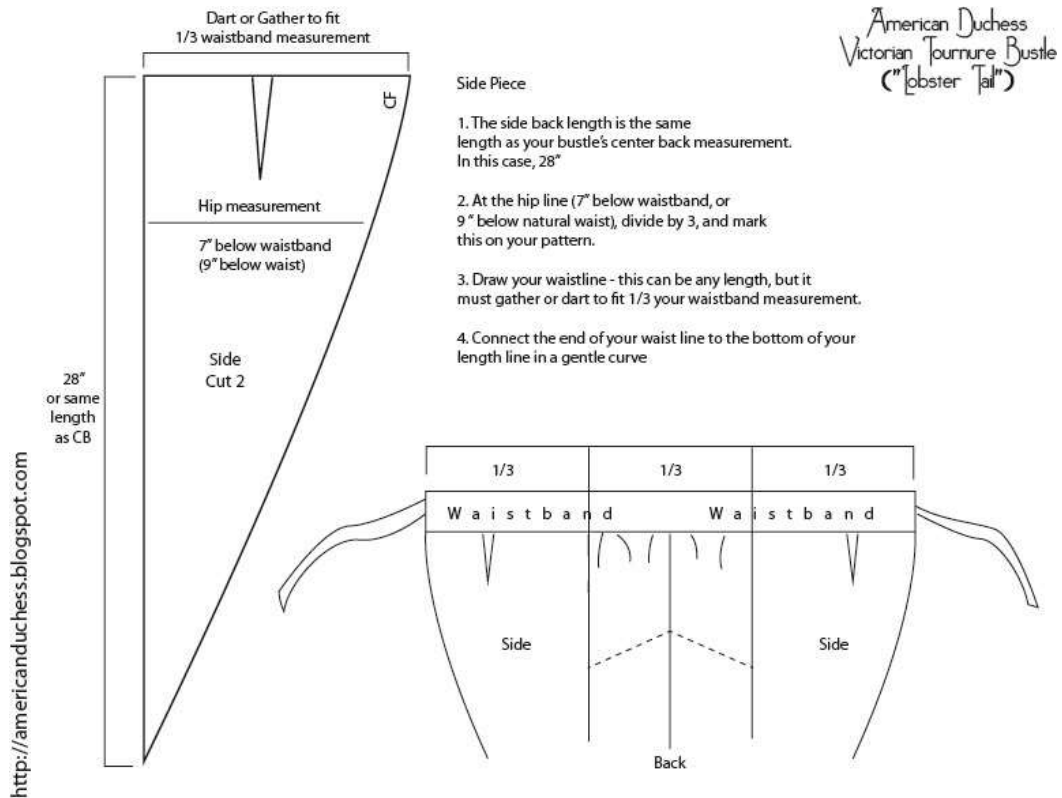
<http://americanduchess.blogspot.com>

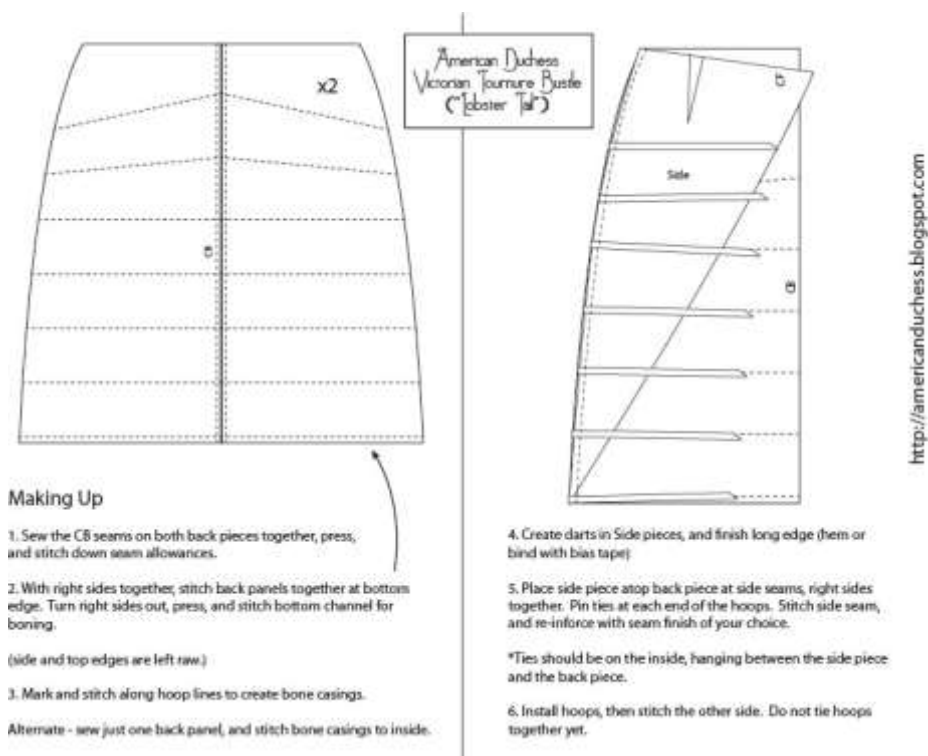
Slika 1. Prikaz osnovnog kroja bustle suknje, Lauren Stowell, 2013.

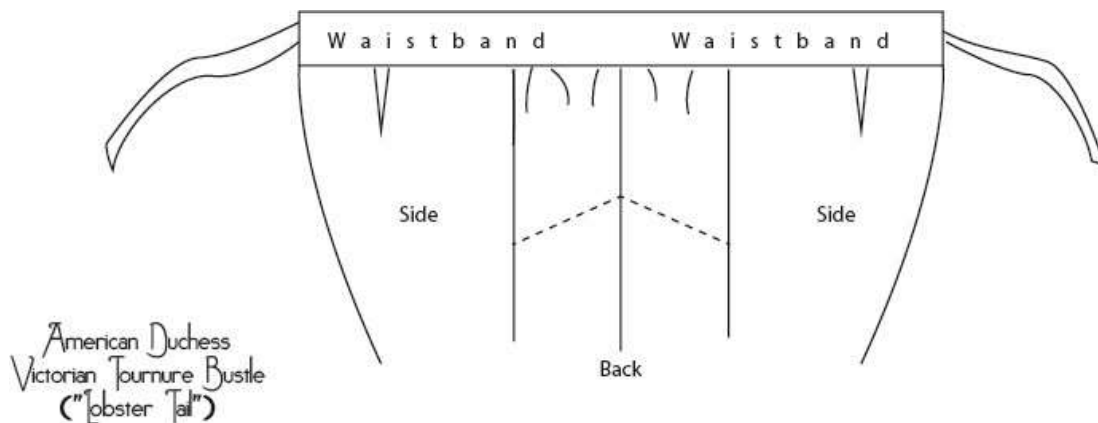
Slika 2. Prikaz stražnjeg dijela osnovnog kroja bustle suknje, Lauren Stowell, 2013.

Slika 3. Prikaz bočnog djela osnovnog kroja bustle suknje, Lauren Stowell, 2013.

Slika 4. Prikaz izrade osnovnog kroja bustle suknje, Lauren Stowell, 2013.

American Duchess
Victorian Tournure Bustle
("Lobster Tail")

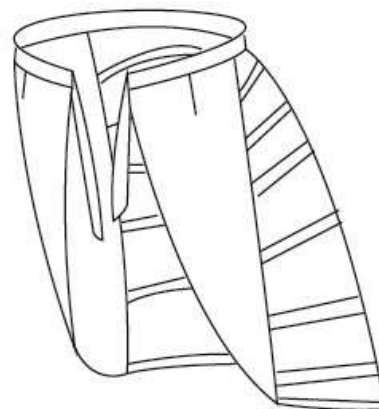
7. Gather the back pieces to 1/3 your waistband measurement.

8. Stitch waist band to bustle, using your preferred method - I like to encase the edges, and add ties to each end of the waistband, but use whichever closure and waistband method you like, so long as it is very strong.

9. On inside, tie the twill tapes across, to bow the hoops into position. Adjust as you please for different effects.

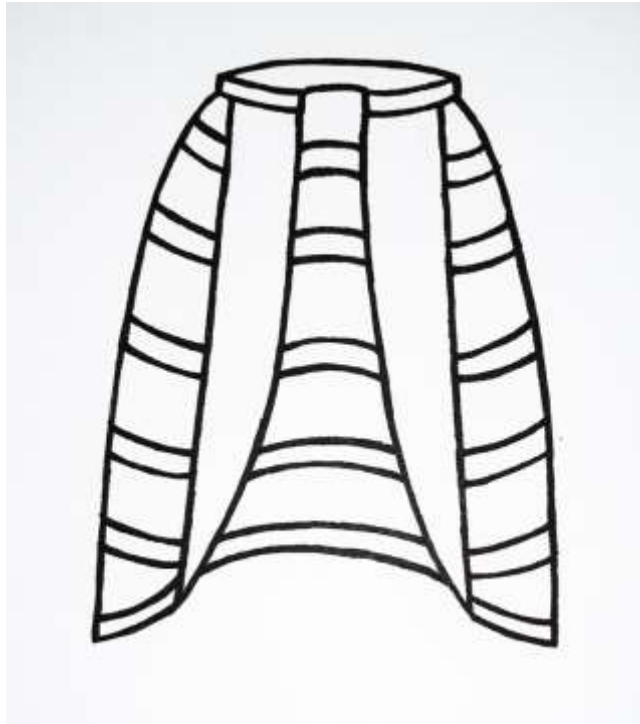
*Optional Ruffle -

Ruffles help add more volume and structure to support your skirts. Cut ruffles 1:2 ratio (double the length needed), and gather along a gathering stitch or cord. Stitch to the bottom of your tournure at any time convenient. Add as many ruffles as you like.

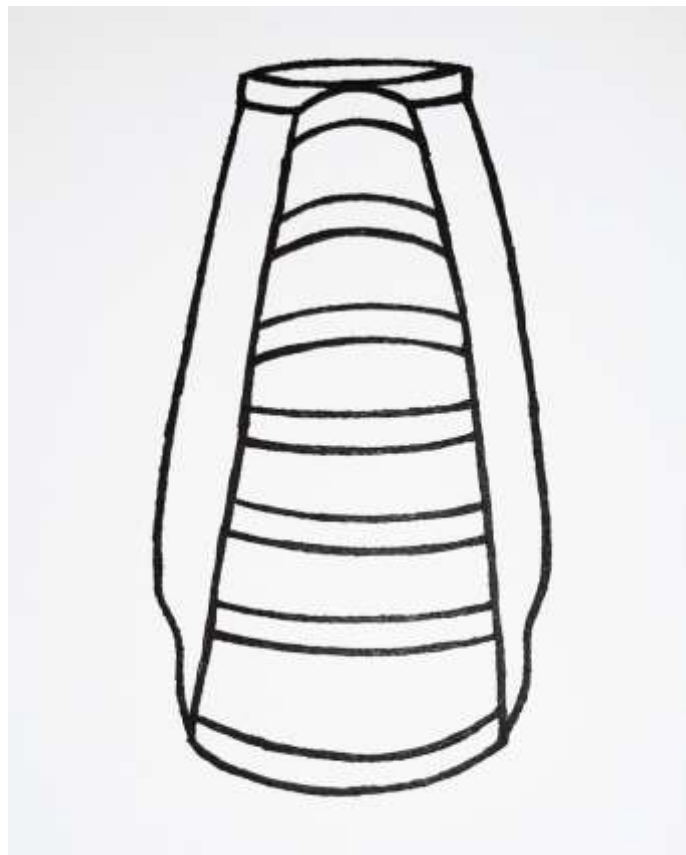
<http://americanduchess.blogspot.com>

Slika 5. Prikaz izrade stražnjeg dijela bustle suknje, Lauren Stowell, 2013.

Slika 6. Prikaz tehničkog crteža po osnovnom kroju Lauren Stowell.

(prednji dio)

Slika 7. Prikaz tehničkog crteža po osnovnom kroju Lauren Stowell.

(stražnji dio)

5. TABLICA PODATAKA ANALIZIRANIH FILMOVA

NAZIV FILMA	KOSTIMOGRAF	POVIJESNA TOČNOST (ILI Odstupanja)	IZVORI ZA PROUČAVANJE FILMSKE KOSTIMOGRAFIJE	NAGRADE
1. <i>The Age of Innocence (Doba Nevinosti)</i>, 1993.	Gabriella Pescucci	Povijesna točnost reinterpetacije kostima iz kasnih 1870-ih godina 19.stoljeća.	Slikovni zapisi-portreti i modne ilustracije iz modnih časopisa s kraja 19.stoljeća	Nagrada Oscar za najbolju kostimografiju
2. <i>The Portrait of a Lady (Portret Dame)</i>, 1996.	Janet Patterson	Povijesna točnost reinterpetacije kostima iz kasnih 1870-ih godina 19.stoljeća	Slikovni zapisi-portreti i modne ilustracije iz modnih časopisa s kraja 19.stoljeća	Nominacija Oscar za najbolju kostimografiju
3. <i>Bram Stoker's Dracula (Bram Stokerova Drakula)</i>, 1992.	Eiko Ishioka	Povijesno točna reinterpetacija kostima sa odmakom- spoj mode s početka 1880-ih godina 19.stoljeća i istočnjačke kulture	Istočnjačka i bizantska umjetnost, slikovni zapisi (portreti i modne ilustracije iz modnih časopisa s početkom 1880-ih godina 19.stoljeća), preraphaelitna, neoklasična i secesijska umjetnost	Nagrada Oscar za najbolju kostimografiju
4. <i>Anna Karenina</i>, 1997.	Maurizio Millenotti	Povijesna točnost reinterpetacije kostima kasnih 1870-ih godina 19.stoljeća	Izvorne fotografije ruske aristokracije	Nema
5. <i>Anna Karenina</i>, 2012.	Jacqueline Durran	Povijesno točna reinterpetacija kostima kasnih 1870-ih godina 19.stoljeća sa odmakom- spoj ženske mode 1870-ih godina i ženske mode ih 1950.godine 20.stoljeća	Modne ilustracije iz modnih časopisa 1870-ih godina 19.stoljeća i ženska moda 50-ih godina 20.stoljeća	Nagrada Oscar za najbolju kostimografiju, Nagrada British Academy Film Awards za najbolju kostimografiju, nagrada Critic's Choce Awards za najbolju kostimografiju, nagrada Las Vegas Film Critics Society Awards za najbolju ksotimografiju

6. ZAKLJUČAK

Prvi dio rada bavio se istraživanjem i proučavanjem jednog specifičnog i osebujnog ženskog modnog trenda u odijevanju zvan *cul de paris* ili pariškom stražnjicom, ženski modni trend u periodu između 1870. i 1890. godine 19. stoljeća.

Početak 1870-ih godina 19. stoljeća fokus ženske odjeće bio je na stražnjoj strani suknje za razliku od prijašnjih desetljeća kada je sav fokus bio na bogatoj i voluminoznoj krinolini.

Bustle podržači za suknje nastali su hibridizacijom krinolone i panniera koji su se nosili ispod suknje kako bi se dobio željeni oblik i drapiranje tkanine, te postali osnovni dio ženske odjeće. Do sredine 1870-ih, bustle podržači bili su kompleksnih konstrukcija sa dodatim jastucima uz pomoć kojih se tvorila poznata pariška stražnjica. Osim što je poželjni izgled ženske figure bio da se naglasi stražnjica od drapirane tkanine, također su se isticali tanki struk i bokovi. Nakon 1875. godine, započinje razdoblje takozvanog "prirodnog" bustle-a, a oblik pariške stražnjice se pretvara u takozvani "rep". Kako bi se postigao ovaj efekt i oblik, morao se promijeniti i pristup u konstrukciji i izgledu bustle podržača. Od čeličnih obruča sa jastukom i raznim umetcima, nastala je podusknja rađena od pamuka ili platna koja se nosila ispod suknji na koju su bile smještene teške i dugačke tkanine koje su se vukle po podu, odnosno podsuknja sa nisko podstavljenim bustle-om koji je podržavao težinu repa, ali i tvorio njegov oblik. Početak 1880-ih godina, niski prirodan bustle izlazi iz mode, te se ponovno vraća bustle s početkom 1870-ih. Suknje su jednostavnijih tkanina bez ukrašavanja, a volumen pariške stražnjice nikad veći. Ponovno je naglasak bio na drapiranoj tkanini na stražnjem dijelu suknje koja je tvorila oblik voluminoznog balona. Sredinom 1880-ih bustle se ugrađuje u sam temelj haljine kako bi pojednostavnio kretanje i oslobodio žensko tijelo od silne težine materijala. Bustle se pojačavao u veličini i volumenu do 1887. godine, a zatim se postepeno počeo smanjivati i do 1889. godine potpuno je nestao iz mode.

Analizirajući navedene filmove možemo vidjeti kako je pojedini kostimograf pristupio idejnom rješenju kod svakog kostima. Proučavanjem filmskih reinterpretacija kostima došli smo i do saznanja kako su oni izrađeni i krojeni, te koje vrste tkanina su upotrijebljene u izradi za što bolju i kvalitetniju reinterpretaciju. Također smo vidjeli po primjeru filma *Anna Karenina* (1997./2012.) kako se može pristupiti reinterpretaciji kostima na dva individualna kostimografska rješenja, a da istovremeno budu povijesno precizni.

Kada govorimo iz kostimografskog aspekta, ovisno o povijesnoj tematici filma ili kazališne predstave, zadatak svakog kostimografa jest da zadatku prvo pristupi na znanstveni način, da uz pomoć povijesnih i likovnih zapisa istraži određeno povijesno razdoblje kako bi naposljetku imao profesionalnu i kvalitetnu bazu za daljnji postupak u svom vizualnom, idejnom i likovnom rješenju kostima.

7. LITERATURA

- [1] Boucher, F: *A History of Costume in the West*, Thames and Hudson Ltd, London, 1997.
- [2] Laver, J: *Costume and Fashion- A Concise History*, Thames and Hudson Ltd, London, 2002.
- [3] Cassin-Scott, J: *The Illustrated Encyclopedia of Costume and Fashion*, Brockhampton Press, 2002.
- [4] Buck, A: *Victorian Costume and Costume Accessories*, H. Jenkins, 1961,
- [5] Cunnington, C. Willett: *English Women's Clothing in the Nineteenth Century: A Comprehensive Guide with 1,117 Illustrations*, Dover Publications, 1990.
- [6] Franklin Harper; <https://fashionhistory.fitnyc.edu/1870-1879/> , od 11.11.2019.
- [7] Lowell Lauren M.; <https://lowelldesigns.com/bustle-late-victorian/>, nepoznati datum
- [8] Absinthe Lily; <https://lilyabsinthe.com/adams-atelier-where-history-meets-fashion/fashion-history/the-bustle-dress-a-brief-overview-part-1/> , nepoznati datum
- [9] STUDENT FIT; <https://fashionhistory.fitnyc.edu/bustle/> , od 27.12.2017.
- [10] Victoriana Magazines; <http://www.victoriana.com/Victorian-Fashion/victorianbustles.html> ; nepoznati datum
- [10] Rosbrugh Jennifer; <https://historicalsewing.com/bustle-era-changes-the-highs-lows-in-the-1870s-1880s> , od 13.4.2020.
- [11] Rosbrugh Jennifer; <https://historicalsewing.com/how-do-you-know-its-a-1870s-bustle-dress> , od 4.8.2011.
- [12] Formichella Janice; <https://recollections.biz/blog/the-rise-and-fall-of-the-bustle-a-short-history/> , od 5.1.2020.

Popis priloga

Slika 1.- Bustle, 1882., Gift of Mrs. William R. Witherell, 1953., The Metropolitan Museum of Art, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/82418>

Slika 2., 3., 4.- Bustle, 1870-e; nepoznati autor, američka kultura, New York: The Metropolitan Museum of Art, C.I.45.79.2. Gift of Estate of Mary Le Boutillier, 1945. The Metropolitan Museum of Art, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/157993>

Slika 5.- Dnevna haljina, 1870-e; Francuska., Kent State University Museum, KSUM 1983.1.127 ab. https://i1.wp.com/lilyabsinthe.com/wp-content/uploads/2015/04/daydress-1870_2.jpg?ssl=1

Slika 6- Reklame za bustle podržače, *Costume and Fashion- A Concise History*, James Lavern 2010.

Slika 7.- Različiti tipovi bustle-a, 1880-e., Metropolitan Museum of Art Gallery Collection <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/82418>

Slika 8.- Bustle, 1880-e., Metropolitan Museum of Art Gallery Collection, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/107288>

Slika 9.- Ženski i dječji kostim, ožujak 1877., *Costume and Fashion- A Concise History*, James Lavern 2010.

Slika 10.- Čipkasta haljina, 1876., *Costume and Fashion- A Concise History*, James Lavern 2010.

Slika 11.- Haljina za bal, 1875. <https://vintagedancer.com/victorian/1880s-fashion/>

Slika 12.- Engleske haljine za bal, 1875., <https://vintagedancer.com/victorian/1880s-fashion/>

Slika 13.- Večernja haljina, c. 1877., *Costume and Fashion- A Concise History*, James Lavern 2010

Slika 14.- Formalna večernja haljina obrubljena čipkom, 1883., Strawbridge & Clothier's Quarterly., <https://vintagedancer.com/victorian/1880s-fashion/>

Slika 15.- Walking Dress, circa 1885., House of Worth, Charles Frederic Worth, Brooklyn Museum Costume Collection at The Metropolitan Museum of Art, Gift of the Brooklyn Museum, 2009; Gift of Mrs. C. M. Andrews, 1951, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/159339>

Slika 16.- Dinner Dress, circa 1884./1886., Mme Grapanche, The Metropolitan Museum of Art, Gift of Mrs. J. Randall Creel, 1963., <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/82880>

Slika 17.- Haljina May Welland, *The Age of Innocence*, 1993., <http://www.frockflicks.com/age-of-innocence-bustles/>

Slika 18.- Bijela haljina za strijeljaštvo, *The Age of Innocence*, 1993.,

<http://www.frockflicks.com/age-of-innocence-bustles/>

Slika 19.- Dnevna bijela haljina, *The Age of Innocence*, 1993.,

<http://www.frockflicks.com/age-of-innocence-bustles/>

Slika 20.- Ljubičasta haljina May Welland, *The Age of Innocence*, 1993.,

<http://www.frockflicks.com/age-of-innocence-bustles/>

Slika 21.- Prsluk ljubičaste večernje haljine, *The Age of Innocence*, 1993.,

<http://www.frockflicks.com/age-of-innocence-bustles/>

Slika 22.- Plava haljina grofice Olenske, *The Age of Innocence*, 1993.,

<http://www.frockflicks.com/age-of-innocence-bustles/>

Slika 23.- Crvena večernja haljina, *The Age of Innocence*, 1993.,

<http://www.frockflicks.com/age-of-innocence-bustles/>

Slika 24.- Kućna haljina grofice Olenske, *The Age of Innocence*, 1993.,

<http://www.frockflicks.com/age-of-innocence-bustles/>

Slika 25.- Kućna haljina grofice Olenske, *The Age of Innocence*, 1993.,

<http://www.frockflicks.com/age-of-innocence-bustles/>

Slika 26.- Kućna haljina grofice Olenske, *The Age of Innocence*, 1993.,

<http://www.frockflicks.com/age-of-innocence-bustles/>

Slika 27.- Bijela dnevna haljina, *The Portrait of a Lady*, 1997.,

<http://www.frockflicks.com/tbt-the-portrait-of-a-lady-1996/>

Slika 28.- Bijela dnevna haljina, *The Portrait of a Lady*, 1997.,

<http://www.frockflicks.com/tbt-the-portrait-of-a-lady-1996/>

Slika 29.- Bijela dnevna haljina, *The Portrait of a Lady*, 1997.,

<http://www.frockflicks.com/tbt-the-portrait-of-a-lady-1996/>

Slika 30.- Crni kostim, *The Portrait of a Lady*, 1997., <http://www.frockflicks.com/tbt-the-portrait-of-a-lady-1996/>

Slika 31.- Crni kostim, *The Portrait of a Lady*, 1997., <http://www.frockflicks.com/tbt-the-portrait-of-a-lady-1996/>

Slika 32.- Crni kostim, *The Portrait of a Lady*, 1997., <http://www.frockflicks.com/tbt-the-portrait-of-a-lady-1996/>

Slika 33.- Crvena haljina, *The Portrait of a Lady*, 1997., <http://www.frockflicks.com/tbt-the-portrait-of-a-lady-1996/>

Slika 34.- Isabelina haljina za bal, *The Portrait of a Lady*, 1997.,

<http://www.frockflicks.com/tbt-the-portrait-of-a-lady-1996/>

Slika 35.- Ljubičasta dnevna haljina, *The Portrait of a Lady*, 1997.,

<http://www.frockflicks.com/tbt-the-portrait-of-a-lady-1996/>

Slika 36.- Minina plavo zelena haljina, *Bram Stoker's Dracula*, 1992.,

http://www.costumersguide.com/cr_dracula.shtml

Slika 37.- Zelena dnevna haljina, *Bram Stoker's Dracula*, 1992.,

http://www.costumersguide.com/cr_dracula.shtml

Slika 38.- Bustle crvene haljine, *Bram Stoker's Dracula*, 1992.,

http://www.costumersguide.com/cr_dracula.shtml

Slika 39.- Crvena bustle haljina, *Bram Stoker's Dracula*, 1992.,

http://www.costumersguide.com/cr_dracula.shtml

Slika 40.- Crvena bustle haljina, *Bram Stoker's Dracula*, 1992.,

http://www.costumersguide.com/cr_dracula.shtml

Slika 41.- Minina vjenčanica, *Bram Stoker's Dracula*, 1992.,

http://www.costumersguide.com/cr_dracula.shtml

Slika 42.- Bijela haljina za bal, *Anna Karenina*, 1997., [https://serlachius.fi/en/for-](https://serlachius.fi/en/for-media/press-photos/glamour/)

[media/press-photos/glamour/](https://serlachius.fi/en/for-media/press-photos/glamour/)

Slika 43.- Crno-bijela haljina Anne Karenine, *Anna Karenina*, 1997.,

<https://www.pinterest.com/risereading/anna-karenina-project/>

Slika 44.- Crna haljina za bal, *Anna Karenina*, 1997.,

<https://www.pinterest.it/pin/365636063471133657/>

Slika 45.- Bijela večernja haljina za bal, *Anna Karenina*, 1997., [https://vintageattirew-](https://vintageattirew-dnalof2007.blogspot.com/2012/10/anna-karenina-costumes.html)

[dnalof2007.blogspot.com/2012/10/anna-karenina-costumes.html](https://vintageattirew-dnalof2007.blogspot.com/2012/10/anna-karenina-costumes.html)

Slika 46.- Dnevna haljina, *Anna Karenina*, 1997.,

https://tirellicostumi.com/en/abito_oscar/anna_karenina_32

Slika 47.- Crvena haljina, *Anna Karenina*, 2012.,

<https://www.pinterest.com/pin/340936634267815979/>

Slika 48.- Crna haljina, *Anna Karenina*, 2012.,

<https://www.nytimes.com/2012/12/30/movies/awardsseason/jacqueline-durrans-costumes-for-anna-karenina.html>

Slika 49.- Crna haljina, *Anna Karenina*, 2012., [https://www.feverpr.com/fever-gets-into-](https://www.feverpr.com/fever-gets-into-costume-with-anna-karenina/)

[costume-with-anna-karenina/](https://www.feverpr.com/fever-gets-into-costume-with-anna-karenina/)

Slika 50.- Bijela haljina, *Anna Karenina*, 2012.,

<https://www.pinterest.com/pin/395050198534634635/>

Slika 51.- Crvena dnevna haljina, *Anna Karenina*, 2012.,

<https://www.eonline.com/news/352892/keira-knightley-fluffs-her-perfectly-posh-and-period-anna-karenina-costume>

Slika 52.- Ljubičasta dnevna haljina, *Anna Karenina*, 2012.,

<https://www.pinterest.com/pin/253749760227772761/>

Slika 53.- Ljubičasta dnevna haljina, *Anna Karenina*, 2012.,

<https://www.pinterest.com/pin/413486809511296807/>

Slika 1.- Prikaz osnovnog kroja bustle suknje, Lauren Stowell, 2013., Stowell, L:

<https://blog.americanduchess.com/2013/01/v346-how-to-make-victorian-bustle.html>, od 1.1.2013.

Slika 2.- Prikaz stražnjeg dijela osnovnog kroja bustle suknje, Lauren Stowell, 2013., Stowell

L: <https://blog.americanduchess.com/2013/01/v346-how-to-make-victorian-bustle.html>, od 1.1.2013.

Slika 3.- Prikaz bočnog dijela osnovnog kroja bustle suknje, Lauren Stowell, 2013., Stowell,

L: <https://blog.americanduchess.com/2013/01/v346-how-to-make-victorian-bustle.html>, od 1.1. 2013.

Slika 4.- Prikaz izrade osnovnog kroja bustle suknje, Lauren Stowell, 2013., Stowell, L:

<https://blog.americanduchess.com/2013/01/v346-how-to-make-victorian-bustle.html>, od 1.1.2013.

Slika 5.- Prikaz izrade stražnjeg dijela bustle suknje, Lauren Stowell, 2013., Stowell, L:

<https://blog.americanduchess.com/2013/01/v346-how-to-make-victorian-bustle.html>, od 1.1.2013.

Slika 6.- Prikaz tehničkog crteža po osnovnom kroju Lauren Stowell (prednji dio)

Slika 7.- Prikaz tehničkog crteža po osnovnom kroju Lauren Stowell (stražnji dio)